

МИГРАЦИЈА И ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПУБЛИКАЦИЈА НА
СТУДЕНТСКИ ТРУДОВИ
И ПЛАКАТИ
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ И
ЛИКОВНА АКАДЕМИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ
„ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“
- ШТИП

УРЕДНИЦИ:
АНА НИКОДИНОВСКА
КРСТЕВСКА
ЈАНА ЈАКИМОВСКА

Штип, 2019

CENTER FOR ANALYSIS
OF LAW AND POLICIES
FACULTY OF LAW | UCD

EDITORS:
АНА НИКОДИНОВСКА
КРСТЕВСКА
ЈАНА ЈАКИМОВСКА

Stip, 2019

Migration and Asylum Policies Systems

MIGRATION AND HUMAN RIGHTS

PUBLICATION OF
STUDENT PAPERS
AND POSTERS
FACULTY OF LAW AND
ACADEMY OF FINE ARTS
"GOCE DELCEV"
UNIVERSITY
- STIP

МИГРАЦИЈА И ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПУБЛИКАЦИЈА НА СТУДЕНТСКИ ТРУДОВИ И ПЛАКАТИ
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ И ЛИКОВНА АКАДЕМИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

УРЕДНИЦИ:
АНА НИКОДИНОВСКА КРСТЕВСКА
ЈАНА ЈАКИМОВСКА

ПУБЛИКАЦИЈА
МИГРАЦИЈА И ЧОВЕКОВИ ПРАВА
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ И ЛИКОВНА АКАДЕМИЈА

Уредници:
АНА НИКОДИНОВСКА КРСТЕВСКА
ЈАНА ЈАКИМОВСКА

Лектор
ВЕСНА РИСТОВА

Дизајн на насловна страница
ЈАНА ЈАКИМОВСКА

Техничко уредување
СЛАВЕ ДИМИТРОВ

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

766-058.66

МИГРАЦИЈА и човекови права : публикација на студентски трудови и плакати Правен факултет и Ликовна академија / уредници Ана Никодиновска Крстевска, Јана Јакимовска. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев" - Штип, 2019. - 60 стр. : илустр. ; 25 см

Текст на мак. и англ. јазик. - На стр. [4]: Migration and human rights publication of student papers and posters Faculty of law and Academy of fine arts / editors Ana Nikodinovska Krstevska, Jana Jakimovska. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-695-0

а) Плакати - Бегалци - Човекови права
COBISS.MK-ID 111908362

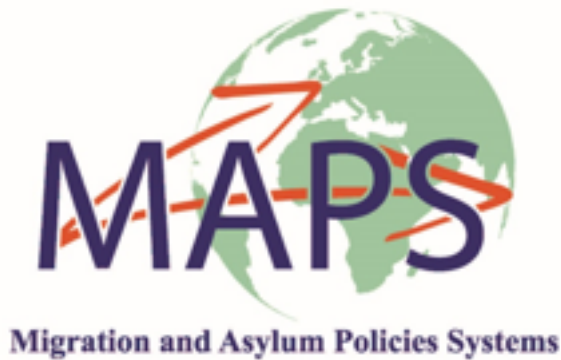
MIGRATION AND HUMAN RIGHTS

PUBLICATION OF STUDENT PAPERS AND POSTERS
FACULTY OF LAW AND ACADEMY OF FINE ARTS
UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP

EDITORS:
ANA NIKODINOVSKA KRSTEVSKA
JANA JAKIMOVSKA

СОДРЖИНА/CONTENTS:

- 7 Предговор, Ана Никодиновска Крстевска
Foreword, Ana Nikodinovska Krstevska
- 11 Уметноста, хуманоста и активизмот, Јана Јакимовска
Art, humanity and activism, Jana Jakimovska
- 15 Александра Илиева / Aleksandra Ilieva (постер/poster)
16 Бојана Тошевска / Bojana Tosevska (постер/poster)
- 17 Лорета Донева / Loreta Doneva
Меѓународна заштита на мигрантите и бегалците
International protection of migrants and refugees
- 25 Борче Валаков / Borce Valakov (постер/poster)
26 Вангел Кристиновски / Vangel Kristinovski (постер/poster)
- 27 Ирена Манчева / Irena Manceva
Европското право во материја на азил
European law in Asylum
- 33 Ивана Ивановска / Ivana Ivanovska (постер 1/poster 1)
34 Ивана Ивановска / Ivana Ivanovska (2 постери/2 posters)
- 41 Драгана Стојчевска / Dragana Stojcevska
Прифатен центар за странци „Гази баба“
Reception center for foreigners “Gazi Baba”
- 47 Татјана Јовановска / Tatjana Jovanovska (постер/poster)
48 Наташа Левкова / Natasa Lefkova (постер/poster)
- 49 Благој Милев / Blagoj Milev
*Еволуција на македонското кривично материјално
законодавство во однос на трговијата со луѓе*
*Evolution of Macedonian criminal material legislation in relation to
human trafficking*
- 59 **Заклучок / Користена литература**

M.A.P.S NETWORK

Jean Monnet Activities are designed to promote excellence in teaching and research in the field of European Union studies worldwide. The activities also foster the dialogue between the academic world and policy-makers. In particular Jean Monnet Networks aim to create and develop consortia of international players (Higher Education Institutions, Centres of Excellence, departments, teams, individual experts, etc.) in the area of European Union studies in order to gather information, exchange practices, build knowledge and promote the European integration process across the world.

Activities include:

- gathering and promoting information and results on methodologies applied to high-level research and teaching on EU studies
- enhancing cooperation between different players and other relevant bodies throughout Europe and around the world
- exchanging knowledge and expertise to improve good practices
- fostering cooperation and exchanges with public actors and the European Commission services on highly relevant EU subjects

ПРЕДГОВОР

Публикацијата „Миграцијата и човековите права“ преставува збирка од студентски трудови и постери на таа тема, кои се резултат од активности што Правниот факултет ги спроведуваше заедно со Ликовната академија, а кои беа презентирани по повод одбележувањето на Денот на Европа 9 мај 2018 г. Така, меѓу другите активности се дискутираше и за миграцијата и човековите права, особено за миграциската криза од 2015 г. и за нејзините последици во Република Македонија, но и во Европската Унија. Исто така, беа изложени постери од студентите од Ликовната академија под раководство на вон. проф. м-р Јана Јакимовска на истоимената тема. Оваа соработка не е прва од ваков вид. Досега со Ликовната академија имаме соработкувано на тема Цензура и дискриминација, во чии рамки колешката Јакимовска заедно со студентите изработија постери кои, освен што беа изложени на изложба, заедно со трудовите од студентите од Правниот факултет, беа и објавени во публикацијата со наслов „Не е шега: дискриминација, цензура“.

Што се однесува до овогодишната публикација, таа се состои од трудови од студенти во кои се разработуваат различни аспекти на феноменот Миграцијата и човековите права, како од национален, така и од меѓународен и од европски аспект, но истовремено содржи и постери од студентите од Ликовната академија, кои нй прикажуваат различни перцепции и согледувања за миграцијата и човековите права денес.

Со оглед на тоа дека овие активности се плод од научно-истражувачката работа што се врши тековно на Правниот факултет и на Ликовната академија, решивме оваа публикација да ја ставиме како една од првите активности на Проектот за вмрежување Жан Моне за системи на политики за миграција и азил (Jean Monnet Network on Migration and Asylum Policies Systems – MAPS). Проектот е предводен од Универзитетот во Неапол „Ориентале“ под раководство на проф. Џузепе Каталди, и во него Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип учествува како партнер заедно со осум други универзитети. Тој има за цел да ги потенцира клучните промени поврзани со општите принципи и гаранции на системот за азил и на Корективниот алокациски механизам (КАМ) при Европската Унија. Тој има за цел исто така да ги истакне и недостатоците во правната структура на системот и неговата имплементација, анализирајќи ги притоа слабостите и усогласувањата со обврските кои произлегуваат од меѓународното право за заштита на

барателите на азил, на бегалците и на мигрантите. Освен тоа, МАПС се стреми да создаде нови содржини, нови активности и нови дебати како на меѓународно ниво, така и на национално ниво во рамките на студиите за европска интеграција. И особено, целта на проектот е да се спроведе компаративно истражување коешто ќе ги испитува разликите во законите и политиките за азил и миграција на земјите членки, но и пошироко, вклучувајќи ги и начините на нивната имплементација.

Вклучувањето на Правниот факултет во проектот претставува еден вид на потврда за досегашната работа и посветеност на темата миграција и азил, а истовремено претставува и голем предизвик за земја којашто се наоѓа на крстопатот на миграциските патишта, којашто располага со лимитирани човечки и инфраструктурни ресурси и чиишто евроинтеграциски процеси се карактеризираат со падови и подеми. Секако, преку примената на еден интердисциплинарен пристап во науката, но и во апликативната дејност, како и преку продолжување на соработката меѓу различните единици во рамките на Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип, убедени сме дека ќе се постигнат резултати коишто ќе ја оправдаат заложбата на Правниот факултет во подобрување на системите и политиките од областа на миграцијата и азилот, како на национално така и на европско ниво.

Доц. д-р Ана Никодиновска Крстевска,
Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

FOREWORD

The publication “Migration and human rights” represents a collection of student papers and posters on the subject of migration and human rights, which are the result of the activities of the Faculty of Law conducted together with the Academy of Fine arts, presented during the mark of Europe day 2018. Amongst other topics, it was discussed about migration and human rights, especially regarding the Migration crisis of 2015 and its consequences upon the Republic of Macedonia, as well as on the European Union. In addition, posters on the same subject were exhibited from the students of the Academy of Fine arts under the mentorship of prof. Jana Jakimovska. This cooperation is not the first of its kind. Until now we have collaborated with the Academy of Fine Arts in subject of Censorship and discrimination, where prof. Jakimovska together with the students elaborated posters that were published in a publication entitled “It’s not a joke: discrimination, censorship”. These posters were put for Exhibition together with the papers from the students of the Faculty of law.

This year’s publication comprises student papers that elaborate different aspects of the phenomenon migration and human rights, from a national as well as international and European aspect, and contemporarily comprises the posters from the students of the Academy of Fine arts, which show different representations and understandings of migration and human rights today.

Since these activities are the of fruit of scientific research and daily work that we conduct regularly at the Faculty of Law and the Academy of Fine Arts, we decided to mark this publication as one of the first activities within the framework of the Jean Monnet Network Project on Migration and Asylum Policies Systems (MAPS). The University of Naples “Orientale” is coordinated by prof. Giuseppe Cataldi, whereby the Faculty of Law from the University Goce Delcev – Stip participates as a partner together with other eight universities. The aim of the project is to highlight key changes related to the general principles and safeguards of asylum system and the Corrective Allocation Mechanism of the European Union. Furthermore, the goal is to differentiate the deficiencies in the legal design of the system and its implementation, analyzing weaknesses and the compliance with international law obligations to protect asylum seekers, refugees and migrants. In addition, MAPS aspires to create new content and new research and debating activities both at the international and domestic level within the framework of European integration studies.

In particular, the goal of the project is to provide comparative research that will investigate the differences in the asylum and migration law of the EU Member States and wider, including the ways of their implementation.

The networking of the Faculty of Law in the Jean Monnet Network project “MAPS” represents an assertion of the work and dedication of the Faculty to the theme of migration and asylum, but at the same time represents a great challenge, because of the country’s central position as a crossroad of the migration route that deals with limited human and infrastructural resources, whose European Integrations are characterized with ups and downs. Of course, through the application of interdisciplinary in the scientific research and practice, as well as through the continuation of collaboration between the different units within the University Goce Delcev – Stip, we are convinced that results will be reached which will justify the Faculty’s efforts to the improvement of the systems and policies from the field of migration and asylum, both on a national as well as European level.

Ana Nikodinovska Krstevska, Assistant professor
Faculty of Law, University Goce Delcev – Stip

УМЕТНОСТА, ХУМАНОСТА И АКТИВИЗМОТ

Може да се рече дека Ликовната академија и Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип веќе традиционално соработуваат. Од таа соработка произлегоа веќе четири студентски конференции и изложби во Штип и еден поголем настан во Скопје.

Соработката започна на покана на колешката Ана Никодиновска Крстевска, така што, за потребите на Втората студентска конференција „Студентската мисла во правото, политиката и општството“ во организација на Правниот факултет, со студентите од Ликовната академија изработивме серија плакати на тема и со наслов Дискриминација, кои беа изложени во феојето на Правниот факултет.

За следната прилика за соработка, исто така врзана со студентска конференција на Правниот факултет, студентите од Ликовна академија изработија плакати на тема Цензура. Со оглед на интересот на студентите и обемот на изработени плакати, се покажа дека феојето на факултетот е тесно за да се изложат сите студентски креации, така што изложбата се одржа во Домот на културата „Ацо Шопов“ во Штип.

Оваа изложба побуди голем интерес кај пошироката јавност, студентите и колегите на Универзитетот. Така, на покана на колешката Гоце Наумов, плакатите од двете дотогаш одржани изложби отпатуваа во Музејот на Македонија, каде покрај изложбата насловена „Не е шега: дискриминација, цензура“, се одржаа серија настани под истиот наслов. Во текот на десет дена, освен изложбата, се одржа концерт на студентите од Музичката академија, проекција на филм и дискусија во соработка со Дебатно кино „Контра Кадар“, тркалезна маса со реномирани научници и уметници на тема Цензура во науката и уметноста, како и промоција на самата публикација „Не е шега: дискриминација, цензура“, во која всушност беа објавени студентските текстови и плакати од истоимените теми. Исто така, во текот на тие денови се одржа и работилница за плакат, каде со студентите од Ликовната академија изработивме плакати на тема Миграции.

Токму овие плакати се содржани во публикацијата која ја имате пред вас, втора која ја уредуваме со колешката Никодиновска Крстевска. Од наша позиција, сместени во удобна просторија во Музејот на Македонија, во срцето на старата Скопска чаршија, воопшто не беше лесно - напротив, беше траорно, вознемирувачки и на моменти неблагодарно - да се зборува, размислува и создава за голготата на стотици илјади луѓе кои го одат патот на мигрантите. Но, исклучително е важно да се зборува за темите кои ни создаваат nelaгодност, особено ако се во прашање човечки судбини.

Важно е да се зборува, пишува и креира на сите теми кои задираат во добросостојбата на човештвото. Преку размислување и создавање пораки на сите овие теми, студентите од креативци стануваат и активисти - некогаш и без да се свесни за таа своја благородна мисија. Длабоко хуманите пораки и чистиот израз на нивните ликовни решенија емотивно допираат до сите оние кои ќе ги видат. Особено е важно да се видат и слушнат овие пораки, зашто тогаш се стеснува просторот на рамнодушното „не сме знаеле“, поради кое се случуваат војните, геноцидите, еколошките катастрофи...

Нашата активност и соработка не завршува овде. Последната соработка во вид на конференција и изложба во Штип се однесуваше на насилството врз жените и семејното насилство, а изложбата беше насловена #MeToo/#WeToo. Искрено се надевам дека резултатите - студентските текстови и плакати исто така ќе можат еден ден да допрат до пошироката јавност во вид на публикација.

А дотогаш, ние ќе работиме на тоа преку темите со кои се занимаваме да станеме подобри луѓе, и се надеваме дека ќе создадеме и подобар свет од овој во кој живееме сега.

*Вонр. проф. м-р Јана Јакимовска,
Ликовна академија,
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип*

ART, HUMANITY AND ACTIVISM

The Academy of Fine Art has a longstanding tradition of collaboration with the Faculty of Law. Already four student conferences and exhibitions have been brought to life because of that collaboration, as well as a higher scale event in Skopje.

This collaboration was initiated by Ana Nikodinovska Krstevska during the Second Student Conference entitled 'Students thoughts on law, politics and society' organized by the Faculty of Law. During this event, the students from the Academy were invited to elaborate posters on the theme 'Discrimination' that were exhibited in the foyer of the Faculty of Law.

Another collaboration was established following another Student Conference held at the Faculty of Law, during what the students from the Academy of Fine Art elaborated posters on the subject 'Censorship'. As the faculty foyer was not suitable to accommodate to growing interest in the exhibition in terms of space and infrastructure, the exhibition was moved to the Performance Art Theatre Aco Shopov in Stip.

The exhibition raised indeed the public's interest, as well as that of students and lecturers. As a result, the posters of both exhibitions were displayed at the Museum of Macedonia with the support of Goce Naumov, where a part from the exhibition entitled 'It is not a joke; discrimination, censorship', also other events took place. Namely, during the 10 days, besides the exhibition, it was held a concert from the students of the Music Academy, a film projection, a debate in collaboration with the Cinema "Kontra Kadar", and also a round table with famous scientist and artist on the subject "Censorship in science and art", where actually the student texts and posters were published. In addition, a workshop on creating posters was held by the Academy of art students who created various posters on the subject 'Migration'.

During these ten day, besides the Exhibition, there were held also other activities like a concert given by the students of the Music Academy, film projection and discussion in collaboration with the Debate movie Contra Kadar, a round table with renowned scientist and artists on the subject Censorship in science and art, as well as promotion of the publication "It's not a joke: discrimination, censorship", where actually the student papers and posters were published on the same subjects. Also, during these days, a workshop for poster was held, where together with the students of the Academy of Fine Arts we elaborated posters on Migration.

This edition comprises the posters that were displayed during the abovementioned exhibitions, and it is the second of its kind edited in collaboration with our colleague Nikodinovska Krstevska. This whole journey represented a significant challenge for us, it was difficult and disconcerting

to discuss and revive the tragedy that hundreds of thousands of people were facing as migrants, all from our comfortable offices in Stara Carsija. However, even though it is hard, it is ever more important to discuss subjects that cause us grief and discomfort.

It is crucial to voice these issues, to write about all the topics that are impeding the wellbeing of humanity. By thinking about these topics and sharing messages, students become activists with their creativity, sometimes without being even aware of that important mission. These deep and thoughtful messages can easily reach out to viewers through their artistic expression. We feel it is crucial that these messages are seen and heard by a wider audience, for only by seeing can people forsake the feeling of indifference towards war, genocide, environmental disasters...

Our collaboration does not end here. The last project produced an exhibition on the subject 'Domestic violence and violence towards women' which was entitled #MeToo/#WeToo. We sincerely hope that our students' texts and posters will one day reach as many people as possible in the form of published art. Until then we will endeavor to become better people by tackling these challenging topics, hopefully creating a better world for our future generations.

Jana Jakimovska, Associate professor
Academy of Fine Arts, University Goce Delcev – Stip

Bloody is the road of the refugee.

Александра Илиева / Aleksandra Ilieva (постер/poster)

SYRIAN CHILDREN DO NOT HAVE TIME TO BE SAD ABOUT CARTOONS

THEY HAVE THEIR OWN SURVIVAL TO WORRY ABOUT.

МЕЃУНАРОДНА ЗАШТИТА НА МИГРАНТИТЕ И БЕГАЛЦИТЕ

Лорета Донева¹

Апстракт: Миграцијата претставува феномен којшто постои во сите општества. Тоа подразбира селење на луѓето од едно место во друго, независно дали станува збор за преселба од една држава во друга, или пак мигрирање внатре во државата. Миграцијата се случува поради различни причини, но најчесто тие се заради национална и/или религиска дискриминација, воен прогон, економски и други причини. Во меѓународното право, корпусот на норми коишто ги нормира миграцијата и бегалскиот статус на мигрантите е опфатен со Женевските конвенции од Обединетите нации и со двата дополнителни протоколи. Врз основа на тоа, тема на обработка во овој труд се токму меѓународните норми кои ја регулираат меѓународната заштита на мигрантите, и тоа конкретно ќе се зборува за Женевската конвенција од 1951 г. и вториот дополнителен протокол од 1967 г. Освен тоа, тема на истражување ќе биде и македонското законодавство како основа за регулирање на статусот на бегалците во Република Македонија и неговата усогласеност со меѓународните норми.

Клучни зборови: *миграција, бегалци, Женевски конвенции, национална законска рамка*

INTERNATIONAL PROTECTION OF MIGRANTS AND REFUGEES

Loreta Doneva²

Abstract: Migration represents a phenomenon that exists in all societies. This understands migrating of people from one place to another, independent of whether it is considered as moving from one State to another, or migrating inside the State. Migration happens because of various reasons, but most often, they are because of national or religious discrimination, military exodus, economic or other reasons. In international law, the Geneva Convention of the United Nations and the two additional protocols provides the body of norms that legislates migration and the refugee status of migrant. In base of that, the subject of this paper will be specifically the international norms that regulate the international protection of migrants, and in concrete, the paper will speak about the Geneva Convention of 1951 and the Second Additional protocol of 1967. Besides that, the research focus will be put on the Macedonian legislation as a base for regulating the status of refugees in Republic of Macedonia and their conformity with international norms.

Key words: *migration, refugees, Geneva Conventions, national Legislative Framework*

¹ Студент на прв циклус на студии на Правен факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, насока: Применета политика и дипломатија.

² Student of first cycle of studies at the Faculty of Law, Goce Delchev University – Stip, Degree course in Applied Politics and Diplomacy.

Вовед

Во сите општества, миграцијата како феномен е отсекогаш присутен. Низ историјата, миграциите се случувале или на доброволна основа или пак присилно, и тоа се одвивало внатре во државите, односно во рамките на пошироките територијални единици или надвор од државните граници. Постојат повеќе причини за мигрирање на населението. Тие можат да бидат културни, социјални, економски, религиски, класни, племенски и други причини, но се разбира дека можат да бидат поттикнати и од лоши услови на живеење или пак други притисоци од различен вид, како национална дискриминација, воени конфликти, сиромаштија и слично.

Затоа за поимот миграција се врзани и позитивни и негативни ефекти. Позитивните ефекти од миграцијата се однесуваат на местото во коешто мигрантот го одбрал за живот. Тие опфаќаат: подобра безбедност, подобра медицинска нега, подобар животен стандард, добро образование, спојување на семејствата, можност за добивање на добро работно место.

Негативните ефекти се однесуваат на местото коешто мигрантот го напушта и ги претставува причините заради коишто го напушта местото. Тоа се како што напоменавме, лоши услови за живот, природни катастрофи, воени конфликти, страв од мачење и притисоци, слаба здравствена заштита, недостиг на работни места и друго.

Во врска со миграцијата се употребуваат повеќе поими кои имаат различни значења. Особено често се меша нивната терминологија. А во ек на миграциската криза, тоа најмногу се случуваше за време на известувањето на медиумите. Така што, за да се разграничи, „мигранти“ се лица кои се селат од едно место, регион или држава во друго место, поттикнати од разни причини, пред сè економски, додека пак „бегалци“ се луѓе кои поради воени настани или потчинетост под друг вид на дискриминација, стравуваат дека може да бидат прогонувани заради својата раса, националност, религија, припадност кон конкретна социјална група или политичко уверување, и заради овие причини тие ја напуштаат својата земја. Додека пак, „баратели на азил“ се мигранти или бегалци кои бараат меѓународна заштита.

1. Женевските конвенции

Во меѓународното право постојат повеќе правни инструменти кои ја регулираат заштитата и статусот на учесниците во воени конфликти. Во меѓународната правна легислатива постојат четири главни документи коишто ја уредуваат токму оваа материја, тоа се Женевските конвенции и двата дополнителни протоколи.

Имено, првата Женевската конвенција од 22 август 1864 година, се однесува на подобрување на состојбите на ранетите и болните во

вооружените конфликти во војна и содржи правила за заштита на болните и ранетите на завојуваните страни. Ги регулира односите со медицинските мисии на вооружените сили и националните друштва на Црвениот крст и Црвената полумесечина, и други хуманитарни волонтерски организации кои обезбедуваат помош и се признати од нивните влади за да можат да земат учество во вооружените конфликти.

Втората Женевска конвенција од 1906 година се однесува на болните, ранетите и бродоломците на поморските вооружени сили и содржи правила за заштита на болните и ранетите бродоломци припадници на завојуваните страни, воени болнички бродови, нивниот персонал и екипаж, болничките бродови на Црвениот крст и Црвената полумесечина или приватни лица кои се признати од нивните влади за да земат учество во активностите за време на вооружен судир на море. Третата пак Женевска конвенција од 1929 година, се однесува на постапување со воени заробеници и содржи правила за заштита на воени заробеници. И четвртата Женевска конвенција од 1949 година се однесува на заштитата на цивилните лица за време на војна, исто така содржи правила за заштита на цивилното население за време на вооружен конфликт. Конвенцијата се однесува на цивили кои се во рацете на непријателот, главно цивили на непријателска територија или цивили кои се наоѓаат на непријателска територија.

Што се однесува пак до Протоколите од 1977 година, кои се додадени кон Женевската конвенција од 1949 година, имено, Првиот дополнителен протокол се однесува на жртвите на меѓународни вооружени конфликти, додека Вториот дополнителен протокол ја регулира заштита на жртвите во внатрешни вооружени судири. Освен тоа, овој Протокол ја елаборира и проширува заштитата утврдена според заедничкиот член 3 од Женевските конвенции за внатрешни вооружени судири. Овој член е наречен мини конвенција, затоа што во еден член е утврдена минималната заштита на жртвите од внатрешни вооружени судири. Овој член не опфаќа внатрешни тензии или немири како што се изолирани дела на насилство, бандитизам, неорганизирани и краткотрајни побуни или терористички активности.

1.1. Женевска конвенција од 1951 година

Во ова потпоглавје, поконкретно ќе зборуваме за Женевската конвенција од 1951 година и Протоколот од 1967 година³ кои се однесуваат на статусот на бегалците. Имено, во Конвенцијата од 1951 г., се консолидираат сите претходни меѓународни документи во врска со бегалците и со тоа се обезбедува најголемата кодификација за правата

³ Convention and Protocol relating to the status of refugees. Достапно на <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10>

на бегалците во меѓународно право. Земјите кои ја ратификувале Конвенцијата за бегалци се должни да ги заштитиуваат бегалците кои се наоѓаат на нивна територија. Постојат одредби кои државите потписнички мора да ги почитуваат. Што се однесува до дефиниција на терминот „бегалец“, во член 1 од Конвенција се поддржува единствена дефиниција на терминот „бегалец“, спротивно на дефинициите во претходните меѓународни документи каде терминот се истоветуваше со одредени бегалски групи.

Според Конвенцијата „бегалец“ е секое лице кое се смета за бегалец во согласност со аранжманите од 12 мај 1926 и 30 јуни 1928 г., или во согласност со конвенциите од 28 октомври 1933 г. и 10 февруари 1938 г., и Протоколот од 14 септември 1939 г., или во согласност со Уставот на Меѓународната организација за бегалци, кои поради настаните кои се случија пред 1 јануари 1951 г., *е лице кое не сака или не е во состојба да се врати во својата земја на потекло, заради основан страв од прогон заради раса, националност, религија, членство во одредена социјална група или политичко мислење.*

Конвенцијата се однесуваше на оние настани кои: А) Се случиле пред 1 јануари 1951 година во Европа и оние кои Б) Се случиле пред 1 јануари 1951 година во Европа и на друго место, но како што ќе видиме подоцна со Протоколот од 1967 г., оваа временска и географска пречка исчезнува.

Што се однесува пак до престанокот на примената на Конвенцијата, предвидено е таа да престане да се применува за лица кои: доброволно повторно ќе побараат заштита на земјата чие државјанство поседувале; доколку го изгубиле државјанството на таа земја, па повторно доброволно го примиле; доколку стекнале ново државјанство и уживаат заштита од земјата чие државјанство го стекнале; доколку повторно доброволно се вратат да живеат во земјата која ја напуштиле или надвор од која живееле, заради страв дека ќе бидат прогонувани; доколку околностите заради кои се признати за бегалци престанале да постојат; или пак кога можат да се вратат во земјата во која имаат место за живеење.

Исто така, Конвенцијата не се применува на лица кои сега уживаат заштита или помош на некоја институција или организација на Обединетите нации, освен на Високиот комесаријат за бегалци на ООН, или пак на лица, за кои надлежните власти на земјата во која избрале место на живеење, сметаат дека имаат права и должности поврзани со поседување на државјанството на таа земја.

Одредбите од Конвенција не се применуваат на лица за кои постојат сериозни причини да се сомнева дека извршиле злосторства против мирот, воени злосторства или злосторства против човештвото, во

смисла на меѓународните инструменти кои ги предвидуваат одредбите за вакви видови на злосторства. Освен тоа, оние што извршиле тежок престап според меѓународното право надвор од земјата што ги прифатила пред да бидат примени како бегалци, исто така кон нив нема да се применува Конвенцијата.

1.2. Права и одговорности на страните во Конвенцијата

Во следното потпоглавје ќе се прикажат правата и одговорностите коишто произлегуваат од Женевската конвенција од 1951 г. Најпрво, бегалците треба да се придржуваат кон националните закони на државите коишто се договорни страни на Конвенцијата. Имено, државите – договорни страни имаат обврска да ги ослободуваат бегалците од реципроцитет. Тоа подразбира дека доделувањето на правото на бегалец, не треба да биде предмет на доделување на сличен третман од страна на државата на којашто бегалецот е државјанин, бидејќи тие не уживаат заштита на нивната матична земја. Според Конвенцијата, на државите потписнички им се овозможува да преземат одредени привремени мерки во однос на бегалците или да ги протераат, доколку постои солидна причина дека е загрозувана националната безбедност на самите држави, но тоа никако не смее да го сторат на присилна основа. Тие треба да ги почитуваат правата и личниот статус на бегалецот, односно правата што тој ги стекнал пред да стане бегалец, како на пример правата поврзани со бракот и семејството. Исто така, државите се должни да обезбедат слободен пристап до судовите, административна помош, да обезбедат патни исправи, документи за лична идентификација и слично. Во контекст на тоа, државите треба да им овозможат на бегалците да ги пренесат своите средства. Државите членки имаат обврска да соработуваат со УНХЦР⁴, во извршување на своите функции, и да му помагаат на УНХЦР да врши надзор над спроведувањето на одредбите од Конвенцијата, односно да обезбедат информации во врска со сопственото национално законодавство низ кое се обезбедува понатамошна примена на Конвенцијата.

Државите договорнички не треба да ги дискриминираат бегалците врз основа на раса, вера или земја на потекло, и не треба да преземаат исклучителни мерки против бегалците, само поради неговата/нејзината националност. Државите членки не треба да им наметнуваат даноци или фискални давачки кои се различни од оние на нивните државјани. Освен тоа, договорните страни од Конвенцијата не треба да наметнуваат казни за оние бегалци кои влегле нелегално на територијата на државата како баратели на азил, доколку истите се пријават соодветно без дополнително одложување.

⁴ Висок комесаријат за бегалци на Обединетите нации. Достапно на <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10>

Понатаму, договорните страни треба да им ги овозможат на беглаците истите права коишто државата им ги овозможува на сопствените државјани, односно да ја практикуваат сопствената религија, да ги почитуваат и и заштитуваат нивните уметнички дела и индустриска сопственост, да им овозможат пристап до образование, пристап до судска заштита, пристап до медицинска помош, пристап до социјални и санитарни услуги и слично. Додека од друга страна Конвенцијата предвидува дека државите потписнички ќе им овозможат на бегалците да ги уживаат истите права како странски лица (недржавјани) кои престојуваат во државата и тоа во однос на: правото на подвижен и неподвижен имот, правото на вработување со плата, право на самовработување, право на здружување во синдикати или други здруженија, право на пракса во области на нивните професии, право на домување, право на повисоко образование од основното, право на слободно движење и слободно живеалиште на територијата на државата.

Што се однесува пак до Протоколот за статусот на бегалците од 1967, битно е да се напомене дека тој го користи истиот термин бегалец како што е дефиниран во членот еден од Конвенцијата, и дека со него Женевската конвенција станува универзална, при што се бришат претходните референци за „настаните кои се случиле пред 1 јануари 1951 година во Европа и на друго место“. Така што со ова Конвенцијата не познава повеќе географски и временски ограничувања.

2. Законската рамка во Република Македонија

Законот за азил и привремена заштита⁵ е основата на законската рамка во Република Македонија за бегалци и баратели на азил. Овој закон беше изменет во 2012 година, со цел приближување на националната регулатива со меѓународните стандарди и клучните одредби од Конвенцијата за статусот на бегалците од 1951 година, и тоа во однос на дефинирањето на поимот бегалец според Конвенцијата, регулирањето на незаконскиот престој во земјата на бегство, принципот на невраќање и друго. Во Законот се гарантирани одредение права за признаените бегалци, овие права се исти со државјаните, со исклучок на избирачкото право, право да засноваат работен однос, да основаат здруженија на граѓани и политички партии кога тоа со државјанството на Република Македонија е законска обврска.

Според член 25 од Законот за странци, на странец кој има намера да бара азил, кој веќе има поднесено барање за азил, или на кого државата веќе му го признала правото на азил не може да му биде забранет влез во земјата. Барателите на азил можат да поднесат изјава

⁵ Закон за азил и привремена заштита. Достапно на <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/Zakon-za-azil-i-privremena-zashtita-12-04-2013.pdf>

за намера за барање азил на граничните премини или во било која полициска станица, и со тоа на барателот на азил му се издава дозвола за престој во државата од 72 часа, во кој рок барателот треба формално да поднесе барање за азил. Доколку веќе се наоѓа во земјата, барателот на азил може да поднесе барање во најблиската полициска станица или директно во Секторот за азил при Министерството за внатрешни работи. По заведувањето на барањето, Полицијата е надлежна да го упати барателот на азил до Секторот за азил во Министерството за внатрешни работи (МВР). МВР е првата институција надлежна за имплементација на процедурите за азил, преку Секторот за азил, додека Министерството за труд и социјална политика е надлежно за приемот и интеграцијата за барателите на азил и оние лица на кои им е признаено правото на азил.

Според позитивната правна рамка, барателите на азил имаат слобода на движење на територијата на државата и заштита од арбитрарно лишување од слобода или задржување. Одредбите за задржување на странци не се однесуваат на лицата кои бараат заштита од Република Македонија, врз основа на Законот за азил и привремена заштита (ЗАПЗ). Според член 21 од Законот за странци, како нелегален влез во земјата се смета секое влегување во државата каде што странецот ќе ја премине или ќе се обиде да ја премине границата надвор од местото, времето или начинот определени за преминување на државната граница односно доколку: ја избегне или се обиде да ја избегне граничната контрола; доколку при влезот употребува фалсификувани или туѓи патни или други исправи, или на МВР им претстави невистинити податоци; доколку влезе или се обиде да влезе без призната патна или друга исправа и сл. Нелегалните мигранти кои не се опфатени со категоријата „баратели на азил“ потоа се предаваат на инспекторатот за нелегална миграција за понатамошно постапување и третман во Прифатниот центар за странци, која е институција од затворен карактер. Нелегалното влегување во државата е прекршок за кој може да се изрече глоба, но и прекршочна санкција протерување на странец од земјата.

За спроведување на постапката за азил е надлежен Секторот за азил во рамките на МВР, врз основа на Законот за општа управна постапка. Законот за азил и привремена заштита познава редовна и итна постапка за азил. Итната постапка се применува во случаите кога барањето е неосновано, освен ако барањето е поднесено од малолетно лице без придружба или лице со пречки во психичкиот развој. Должноста за остварување на правата на барателите на азил и лицата на коишто им е признато правото на азил, е во надлежност на Министерството за труд и социјална политика (МТСП). МТСП е должно да го обезбеди престојот, сместувањето и згрижувањето на барателите на азил, да им ја обезбеди бесплатната правна помош и социјална заштита.

Во однос на јазикот за комуникација, ЗАПЗ не предвидува дека на барателот на азил мора да му се обезбеди превод на јазикот што го разбира, туку на јазикот за кој може разумно да се претпостави дека барателот на азил го разбира, или на некој од општо прифатените странски јазици. Според Законот за бесплатна правна помош, барателите на азил имаат право на бесплатна правна помош во сите фази на постапката за азил. Оваа помош ја одобрува Министерството за правда.

Заклучок

Миграцијата е појава која постои во целиот свет. Таа се случува заради позитивни, но и заради негативни фактори. Затоа е потребно да се стремиме кон тоа, да се намалат негативните фактори поради кои се случува миграцијата. Најчесто тоа е заради воени конфликти кои придонесуваат населението од државите во кои се случуваат тие конфликти, да се исели и да бара ново место за живеење. Во денешно време е потребно од сите држави да ги применуваат одредбите од Женевските конвенции, најмногу од Конвенцијата за статусот на бегалците од 1951 година и нејзиниот протокол од 1967. Секоја држава треба националното законодавство да го приспособи кон одредбите од Конвенцијата, за подобра заштита на бегалците.

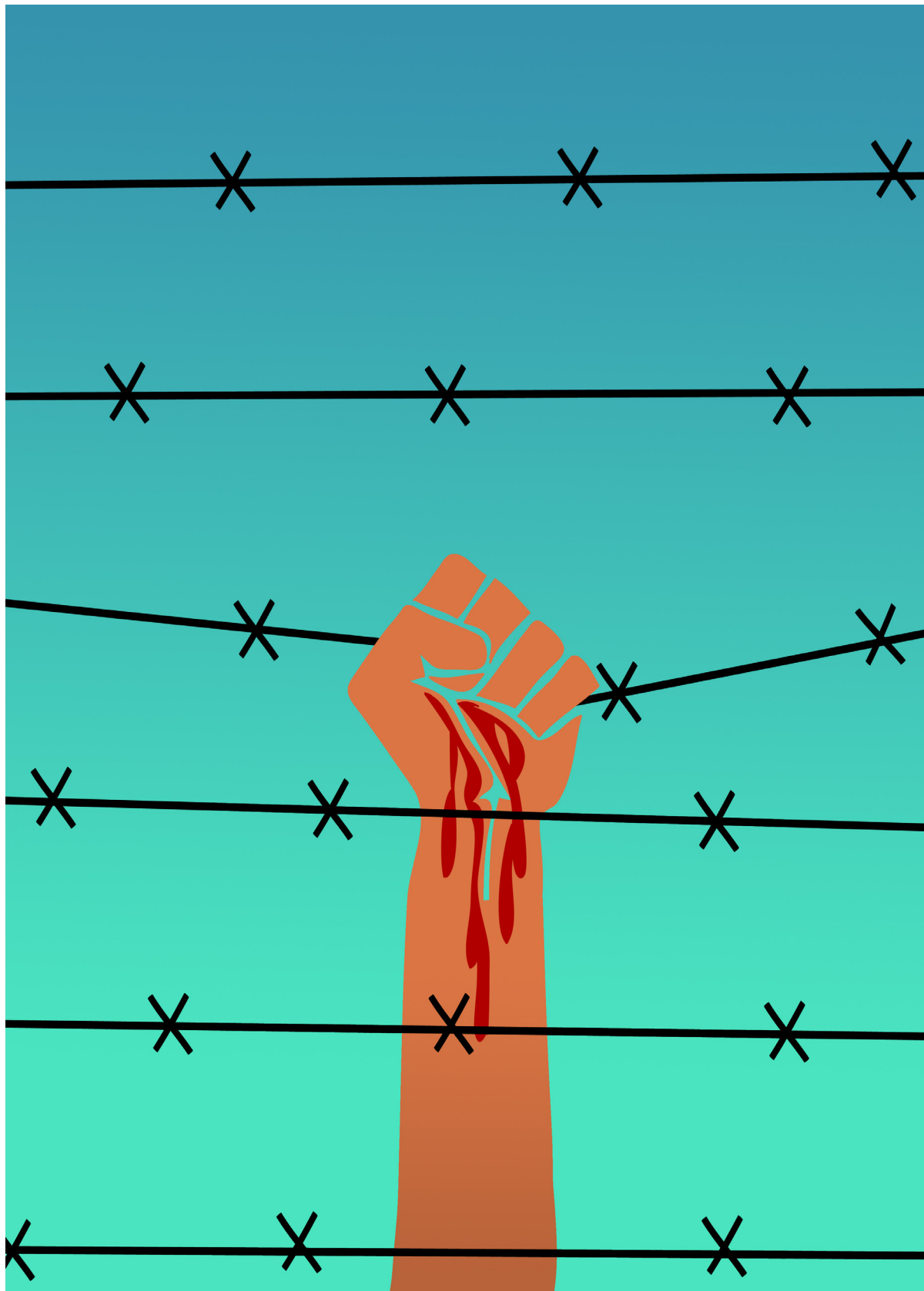
Користена литература

- *Закон за азил и привремена заштита*
- *Закон за правна помош*
- *Закон за странците*
- *Закон за општа управна постапка*
- *Женевска конвенција за статусот на бегалците од 1951 г.*
- *Втор дополнителен протокол кон Женевската конвенција од 1967 г.*
- *Устав на Република Македонија*
- <https://a1on.mk/archives/534045>
- http://www.mfa.gov.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=2293:40-8-1977-1949&catid=52&Itemid=684&lang=mk
- https://www.echr.coe.int/Documents/COURTalks_Asyl_Talk_MKD.PDF
- <http://proverkanafakti.mk/begalci-migranti-i-ksenofobija-vo-makedonskite-mediumi/>
- <https://a1on.mk/archives/373368>
- <https://www.unhcr.org/uk/3b66c2aa10>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Convention_Relating_to_the_Status_of_Refugees
- http://www.mhc.org.mk/system/uploads/redactor_assets/documents/2365/helsinki-mk-final.pdf

A sunset is not priceless. The life of a refugee is.

Борче Валаков / Borce Valakov (постер/poster)

Вангел Кристиновски / Vangel Kristinovski (ностреп/poster)

ЕВРОПСКОТО ПРАВО ВО МАТЕРИЈА НА АЗИЛ

Ирена Манчева⁶

Апстракт: Заради серијата на кризи кои се случија во Мала Азија и Северна Африка, бројот на баратели на азил кои доаѓаат во Европската Унија значително се зголеми во текот на 2015 и 2016 година, и токму затоа азилот и миграција станаа итни теми за дискусија во Европската Унија. Правото на Европската Унија не дозволува регулирано пристигнување на баратели на азил, така што нивниот влез на територијата на Европската Унија е обично нерегуларен. Нерегуларноста се состои во недостаток на потребна документација и/или пак користење на неовластени гранични премини, врз основа на што мигрантите и бегалците се категоризираат како нелегални мигранти и баратели на азил. Унијата, преку своите директиви и регулативи има воспоставено одредени стандарди за обезбедување на соодветна меѓународна заштита во согласност со обврските преземени од сите земји-членки преку Конвенцијата за статусот на бегалците од 1951 г. Но, сепак миграциската криза обелодени многу недостатоци на системот за азил, и отвори потреба за реформи и подобрување. Врз основа на тоа, во овој труд ќе бидат разработени правните средства со кои Европската Унија ги регулира прашањата во материја на азил.

Клучни зборови: *азил, Европска Унија, баратели на азил, мигранти, Конвенцијата за статусот на бегалците, Европската агенда за миграција*

EUROPEAN LAW IN ASYLUM

Irena Mancheva⁷

Abstract: Due to a series of crises that have taken place in Asia and North Africa, the number of asylum seekers coming to the European Union has increased significantly during 2015 and 2016, and that is why asylum and migration have become urgent topics for discussion in the European Union. European Union law does not allow regulated arrival of asylum seekers so their entry into the territory of the European Union is usually inaccurate, due to the lack of necessary documentation and / or use of unauthorized border crossings, therefore, on the basis of illegal crossings migrants generally are being categorized as illegal migrants and asylum seekers. The Union through its directives and regulations, has established certain standards for providing suitable international protection according to the obligations undertaken by the Member States through the Convention of the status of refugees from

⁶ Студент на втор циклус на студии по Европско право на Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

⁷ Student of Master studies in European Law at the Faculty of Law, Goce Delchev University – Stip.

1951. However, the migration crisis brought to light a series of shortcomings in the System of Asylum, and opened the need for reforms and upgrade. In base of that in the paper will be examined the legal means by which the European Union regulates issues in matter of asylum.

Keywords: *asylum, European Union, asylum seekers, migrants, Convention relating to the status of refugees, European agenda for migration*

Вовед

Во текот на изминатите 20 години, Европската Унија вовеле заеднички стандарди за азил кои, особено во последните две години, достигнаа значаен напредок со воведувањето на „Европската агенда за миграција“, предложена од Комисијата на Јункер во мај 2015 година. Заради серијата на кризи кои се случуваа во Мала Азија и Северна Африка, бројот на баратели на азил кои доаѓаат во Европската Унија значително се зголеми во текот на 2015 и 2016 година. И токму заради тоа, азилот и миграција станаа итни теми за дискусија во Европската Унија. Европската Унија се обиде да постави заеднички стандарди преку неколку регулативи и директиви, но, одговорноста за спроведување на политиката за азил и миграција, сепак остана во рацете на земјите-членки и нивното законодавство. Имено, правото на Европската Унија не дозволува регулирано пристигнување на баратели на азил, така што нивниот влез на територијата на Европската Унија е обично неправилен. Ова е пред сè заради недостаток на потребна документација и/или затоа што се користат неовластени гранични премини за влез во Унијата. Врз основа на тоа, нелегалните преминувања на мигранти генерално се состојат од нелегални мигранти и баратели на азил. Овие мешани текови претставуваат голем предизвик за граничните власти. Додека барателите на азил не би требало да бидат одбиени за влез во земја-членка, нелегалните имигранти може да бидат одбиени за влез, и тоа врз основа на Шенгенскиот договор.⁸

Преку ажурирање на своите директиви и регулативи, особено со настапувањето на миграциската криза, Европската Унија ги зајакнува своите стандарди и обврски за обезбедување на меѓународна заштита, во согласност со обврските преземени од своите земји-членки во рамките на „Конвенцијата за статусот на бегалците“ од 1951 година. Така, на 13 мај 2015 година, Европската комисија ја усвојува Европската агенда за миграција, која меѓу другото, претставува и една од десетте политички приоритети на Претседателот на Европската комисија Жан-Клод Јункер. Агендата нуди поамбициозен и сеопфатен план за подобро

⁸ Migration and asylum, European Parliamentary Research Service- <http://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/migration/public/index.html?page=intro>, пристапено 24.3.2019.

управување со миграцијата, како на краток така и на долг рок. Таа се состои од четири столбови и тоа: 1. Заедничка политика за азил; 2. Борба против трговија со луѓе и спречување на нелегална миграција; 3. Управување со надворешните граници и 4. Регулација на миграцијата. Европската агенда за миграција, всушност дава еден нов пристап кон водење на заедничка политика за азил и миграција.

1. Миграции и азил во Европската Унија

1.1. Тенденции

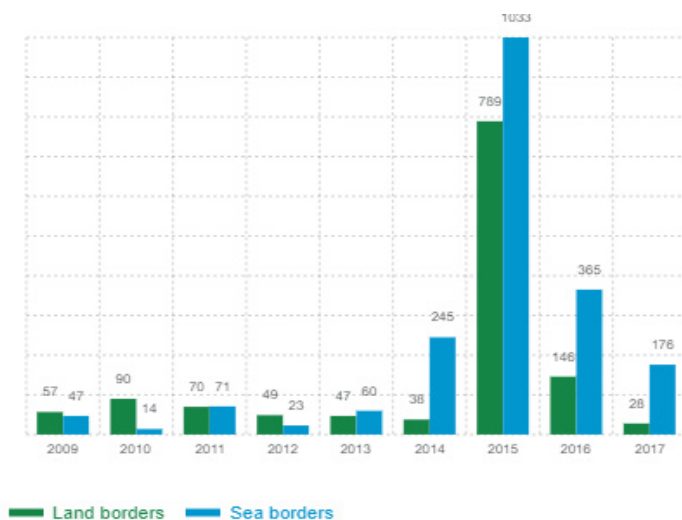
Во текот на историјата, луѓето мигрирале од едно до друго место обидувајќи се да стигнат до европските брегови од различни причини и преку различни канали. Причините за миграција се од најразличен вид како на пример да избегаат од политичко угнетување, војна и сиромаштија, како и да најдат семејно обединување, претприемништво, знаење и образование. Под мигрант се подразбира лице кое го остава својот дом да бара нов живот во друг регион или држава. Ова ги вклучува сите оние кои се движат преку граници, вклучувајќи ги и оние што тоа го прават со дозвола од државите, односно со виза или работна дозвола, како и со оние што го прават тоа без соодветна дозвола, односно нелегални или недокументирани мигранти. Европската Унија препознава два вида мигранти: едните се врз основа на државјанството (европско државјанство), чии бази за миграција се црпат од слободата на движење и вторите се легалните мигранти од трети земји, кои треба да ги исполнуваат предусловите за миграција. Во однос на првата категорија, земјите-членки на Европската Унија се согласуваат дека граѓаните на ЕУ и нивните семејства имаат слобода на движење во рамките на ЕУ и Европската економска област и овие граѓани се привилегирани мигранти, бидејќи тие не бараат индивидуална работна дозвола од државите, за разлика од втората категорија на легални мигранти од трети земји, за кои е потребно да поседуваат соодветна дозвола за да можат да престојуваат во територијата на ЕУ. Што се однесува пак до нелегалните мигранти, тоа се луѓе кои мигрирале во некоја од земјите-членки на Унијата со кршење на законите за миграција, или пак тоа го прават преку продолжување на престојот во земја-членка каде што немаат законско право таму да живеат. За бегалец пак, Унијата го смета она лице кое било принудено да ја напушти својата земја за да избега од војна, прогон или природна катастрофа. Статусот на бегалците е дефиниран во рамките на меѓународното право⁹, како лице кое бара од државите соодветна меѓународна заштита и гаранција дека нема да биде вратено во земјата од каде е прогонувано или пак од каде трпи сериозни повреди.¹⁰

⁹ види повеќе во Конвенција за статусот на бегалците од 1951 г

¹⁰ Understanding Migration and Asylum in the European Union, Open Society Foundations-

Помеѓу 2010 и 2013 година, околу 1.4 милиони граѓани, пристигнале во Европската Унија. Во 2012 г., приматот на мигранти во Унијата го имал Авганистан, по што следела Руската федерација, и од 2013 па наваму расте сè повеќе бројот на сиriskите бегалци и мигранти во Унијата. Според УНХЦР, бројот на присилно раселени лица во светот за време на бегалската криза достигнала 59,5 милиони на крајот на 2014 година, што е највисокото ниво после Втората светска војна, со зголемување од 40 отсто од 2011 година.¹¹ Во 2015 година, имало шесткратно зголемување на нелегално гранично преминување во споредба со 2014 година, како и зголемување за 17 пати во споредба со 2013 година. Почнувајќи од 2017 година, доаѓа до севкупно намалување на нелегалното гранично преминување, паѓајќи под нивото од 2014 година. Во 2017 година, првите три земји поврзани со нелегалните гранични премини се: Сирија, Нигерија и Брегот на Слоновата Коска.¹²

1.1 Табеларен приказ на миграцијата во Европа од 2009 г. до 2017 г. (граничните премини по копно се обележани со зелена боја, додека тие по море се обележани со сина боја) ¹³

<https://www.opensocietyfoundations.org/explainers/understanding-migration-and-asylum-european-union>, пристапено на 24.3.2019.

¹¹ European migrant crisis- https://en.wikipedia.org/wiki/European_migrant_crisis- пристапено на 20.6.19.

¹² Migration and asylum, European Parliamentary Research Service- <http://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/migration/public/index.html?page=intro>, пристапено 24.3.2019.

¹³ Migration and asylum, European Parliamentary Research Service (illegal border crossing)- <http://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/migration/public/index.html?page=intro>, пристапено 24.3.2019.

1.2. Дефиниција за „азил“ во Европската Унија

Азил се однесува пред сè на законска дозвола на одредено лице да остане во некоја земја како бегалец, и при тоа да користи меѓународна заштита. Не секој барател на азил на крајот ќе биде признаен како бегалец, но секој бегалец првично е барател на азил. Барател на азил е лице кое бара меѓународна заштита заради ризикот од прогон или заради ризик да биде малтретиран или да биде подложен на друга сериозна штета во неговата матична земја. Азилот е фундаментално право, признавајќи дека е меѓународна обврска, за првпат загарантирана со Женевската конвенција за стаутсот на бегалците од 1951 година.¹⁴ Во рамките на Европската унија, државите воглавно имаат заеднички пристап при гарантирање на стандарди за заштита на бегалците.¹⁵ За да се квалификува како бегалец, барателот на азил треба да презентира докази за евалуација. Во сегашниот систем за азил во Европската Унија, одделни земји-членки се одговорни за обработка на барањата за азил. Преку своите директиви и регулативи¹⁶, Европската Унија ги зајакнува стандардите и обврските за обезбедување меѓународна заштита, во согласност со обврските преземени од сите земји-членки на Европската Унија во рамките на Конвенцијата за статусот на бегалците од 1951 г., и веќе во 2013 г. се придвижува кон поголемо усогласување на правилата за азил, со завршување на втората фаза од Заедничкиот европски систем за азил¹⁷. Освен тоа, Европската комисија во мај и јули 2016 г. има доставено предлози за воспоставување на одржлив систем, базиран на заеднички правила, поправедна поделба на одговорноста и безбедни законски канали за оние на кои им е потребна заштита во Европската Унија.

1.3. Правни документи на Европската Унија во материја на азил

Правната рамка на Европската Унија од областа на азилот се состои од регулативи, директиви, бели книги, рамки за соработка и слично. Како регулативи коишто ја регулираат материјата поврзана со азилот

¹⁴ Convention and protocol relating the status of refugees, Text of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees- <https://cms.emergency.unhcr.org/documents/11982/55726/Convention+relating+to+the+Status+of+Refugees+%28signed+28+July+1951%2C+entered+into+force+22+April+1954%29+189+UNTS+150+and+Protocol+relating+to+the+Status+of+Refugees+%28signed+31+January+1967%2C+entered+into+force+4+October+1967%29+606+UNTS+267/0bf3248a-cfa8-4a60-864d-65cdfce1d47>, пристапено 18.6.2019.

¹⁵ Common European Asylum System, European Commission- Migration and home affairs- https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en, пристапено 24.3.2019.

¹⁶ „Заедничкиот европски систем за азил на Европската Унија (CEAS)“, „Регулативата од Даблин III“, „Директивата за квалификација“, „Директивата за постапка за азил“, „Директивата за условите за прифаќање“, „Регулативата на EURODAC“, кои подолу ќе бидат подетално разработени.

¹⁷ European Agenda on Migration- <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-101629>, пристапено на 24.3.2019.

се Регулативата од Даблин III и Регулативата на EURODAC. Директивите пак, коишто се однесуваат на постигнувањето на определените цели на Европската Унија, но кои сепак им оставаат простор на земјите членки сами да ги определат средствата и методите за достигнување на тие резултати, се: Директивата за квалификација, Директивата за постапка за азил и Директивата за условите за прифаќање.

Заедничкиот европски систем за азил на Европската Унија - ЗЕКА (Common European Asylum System - CEAS) е збир на правила на Европската Унија од 2005 год., кои се наменети за да обезбедат минимални стандарди за гаранција на правата на барателите на азил на на бегалците помеѓу земјите членки на Европската Унија, како и да воспостават процедури за обработка и одлучување за барањата за азил и за третман на барателите на азил и на оние кои се признати како бегалци. Уште тогаш, имплементацијата на системот беше недоследна од страна на земјите членки. Така, Европската Унија имаше поставено рок до 2012 година, со цел да се воспостави втората фаза од Заедничкиот европски систем за азил, и при тоа ги утврди двојните цели за подигнување на нивото на заштита и намалување на големите дивергенции помеѓу стапките на признавање во земјите-членки.¹⁸ Врз основа на тоа, актуелниот систем за азил се состои од пет клучни акти:

1. Регулативата од Даблин III (Dublin III Regulation) која ги утврдува критериумите за определување која земја-членка е одговорна за испитување на барање за меѓународна заштита за да се избегнат „бегалци во орбита“ (баратели на азил за кои ниту една земја-членка не презема одговорност за процесуирање на нивното барање) и да спречат повеќекратни барања за азил; Даблинскиот систем наведува дека, по правило, првата земја-членка во која влегува барателот на азил е одговорна за испитување на неговата или нејзината апликација за меѓународна заштита. Оваа регулатива е во согласност со принципот на единство на семејството, согласно Европската конвенција за заштита на човековите права, Повелбата за основните права и најдобрите интереси на детето.¹⁹

2. Директивата за квалификација (Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council- of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the

¹⁸ Understanding Migration and Asylum in the European Union, what is the European Union asylum policy? - <https://www.opensocietyfoundations.org/explainers/understanding-migration-and-asylum-european-union>, пристапено 25.3.2019.

¹⁹ Dublin III Regulation- https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/797216/Dublin-III-regulation-v2.0ext.pdf, пристапено 20.6.2019.

protection granted), ги појаснува основите на кои им се дава меѓународна заштита на барателите на азил. За жал, одредени земји-членки на надворешните граници на ЕУ, како што се Грција, Италија и Малта, се преоптоварени со бројот на баратели на азил. Ова довело и до лоши услови за барателите на азил- неоправдани затворања, малтретирање и сл. и до намалување на процентот на одобрување на азил.²⁰

3. Директивата за постапка за азил (Directive 2013/32/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on common procedures for granting and withdrawing international protection), ги утврдува заедничките постапки за доделување и повлекување на меѓународна заштита, истовремено зајакнувајќи ги правата на барателите на азил во текот на постапката за азил. Како последица на тоа, многу баратели на азил патуваат во други земји, како што се Германија или Шведска, каде што тие веруваат дека имаат поголеми шанси за успешна примена и подобри услови за прифаќање.²¹

4. Директивата за условите за прифаќање (Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection), обезбедува заеднички стандард во земјите-членки за пристап до баратели на азил на разни услуги, вклучувајќи здравство, образование и вработување.²²

5. Регулативата на EURODAC (Regulation (EU) no 603/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the establishment of 'EURODAC'), ја олеснува примената на Даблинската регулатива преку централизирање на информациите за отпечатоци од баратели на азил и нерегуларните имигранти во единствена база на податоци, со цел да се идентификува точката на влез или првата апликација направена од

²⁰ DIRECTIVE 2011/95/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted- <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:en:PDF>, пристапено на 20.6.2019.

²¹ DIRECTIVE 2013/32/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 June 2013 on common procedures for granting and withdrawing international protection (recast)- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0032&from=EN>, пристапено на 20.6.2019.

²² DIRECTIVE 2013/33/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0033&from=EN>, пристапено 21.6.2019. Во врска со оваа директива, се јавува едно сè поприсутно прашање, а тоа е проблемот со малолетниците без придружба, како една од најранливите групи во процесот на миграција.

1.4. Европска агенда за миграција

Оваа Агенда ги обединува различните чекори што треба да ги преземе Европската Унија со цел да изгради кохерентен и сеопфатен пристап за искористување на придобивките и решавање на предизвиците кои произлегуваат од миграцијата.

Првиот дел од оваа Европска агенда за миграција одговара на потребата за брза и детерминирана акција како одговор на човечките катастрофи во целиот Медитеран. Овој дел опфаќа: спасување животи на море, таргетирање на криминални мрежи за криумчарење, одговор на голем прилив на миграциски движења во рамките на Европската Унија, релокација, заеднички пристап за доделување на заштита на раселените лица кои имаат потреба од заштита - преселба, партнерство со трети земји за справување со миграцијата како и користење на алатките на Европската Унија со цел да им се помогне на земјите-членки.

Вториот дел од Агендата ги потенцира четирите столбови за подобро управување со миграцијата. Ова бара зголемена кохерентност меѓу различните политики кои се однесуваат на миграцијата, како што се политиките за соработка во областа на развојот, трговијата, вработувањето, надворешните и внатрешните политики. Јасна и добро имплементирана рамка за правните патишта за влез во ЕУ (и преку ефикасен систем за азил и визен режим), се предвидува да се намалат факторите за нелегален престој и влез, придонесувајќи на тој начин за подобрување на безбедноста на европските граници, како и безбедноста на миграциските текови. Овде е предвидено решавањето со предизвиците од миграцијата да биде преку намалување на стимулациите за нелегална миграција (преку соработката за развој и хуманитарна помош, потенцирање на миграција како суштинско прашање за делегациите на Европската Унија, изработка на акциски план против криумчарење на мигранти, засилени активности кон трети

²³ Migration and asylum, European Parliamentary Research Service, asylum in the EU - <http://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/migration/public/index.html?page=asylum>, пристапено 25.3.19

²⁴ REGULATION (EU) No 603/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 June 2013 on the establishment of 'Eurodac' for the comparison of fingerprints for the effective application of Regulation (EU) No 604/2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person and on requests for the comparison with Eurodac data by Member States' law enforcement authorities and Europol for law enforcement purposes, and amending Regulation (EU) No 1077/2011 establishing a European Agency for the operational management of large-scale IT systems in the area of freedom, security and justice - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0603&from=EN>, пристапено 21.6.19.

земји со цел да ги исполнат своите обврски и да прифатат реадмисија на своите државјани, усвојување на директива за враќање на мигрантите и следење на спроведувањето на истата, зајакнување и дополнување на правната основа на Фронтекс за зајакнување на неговата улога во враќањето на мигрантите како и на улогата за гранично управување односно спасување животи и обезбедување на надворешните граници, и други. Освен тоа, таа предвидува силна заедничка политика за азил, преку воспоставување на нов систем за следење и евалуација на Заедничкиот европски систем за азил и насоки за подобрување на стандардите за условите за прием и процедурите за азил, упатства за борба против злоупотребите на системот за азил, мерки за промовирање на систематска идентификација и отпечатоци од прсти, повеќе биометрички идентификатори, евалуација и можна ревизија на Даблинската регулатива во 2016 година, нова политика за легална миграција и друго. Оваа Агенда првенствено се фокусира на нудење на решенија кои ќе и овозможат на Европа да оди напред во овие области на краток и среден рок.²⁵

1. Финансиски инструменти за спроведување на политиките за азил на Европската унија

Во областа на миграцијата, азилот и границите, Европската Унија користи алатки за финансирање со цел да ги надополни напорите на земјите-членки во исполнување на целите. Двете главни алатки за финансирање кои се користат се Фондот за азил, миграција и интеграција - ФАМИ (Asylum, Migration and Integration Fund - AMIF) и Фондот за внатрешна безбедност (Internal Security Fund - ISF). Унијата освен овие, ги користи фондовите на други релевантни агенции на Европската Унија, во вкупен буџет од околу 14 милијарди евра за периодот 2014-2020. Фондот за азил, миграција и интеграција на пример, ги кофинансира националните и европските активности, кои имаат за цел промовирање на ефикасното управување со миграциските текови, како и за имплементација, зајакнување и развој на заеднички приод на европската политика за азил и миграција, кој има четири заеднички специфични цели:

- А) Зајакнување и развој при воспоставувањето на ЗЕКА;
- Б) Поддршка на легалната миграција кон земјите-членки во согласност со нивните економски и социјални потреби и промовирање на ефективна интеграција на државјани од трети земји;

²⁵ EUROPEAN AGENDA ON MIGRATION, Brussels, 13.5.2015- https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf, пристапено 24.3.19.

- В) Подобрување на фер и ефективни стратегии за враќање со цел да се спречи нелегалната миграција;
- Г) Зголемување на солидарноста и поделбата на одговорноста помеѓу земјите-членки, со посебен фокус на оние кои се најмногу погодени од миграцијата и протокот на азил.

ФАМИ се спроведува на различни начини и тоа преку: заедничко управување (земјите-членки со национални програми); директно управување (Европската комисија) и индиректно управување. Главната цел на Фондот за внатрешна безбедност е да придонесе кон обезбедување на високо ниво на безбедност во Унијата преку поддршка на мерки кои промовираат еднообразно и високо ниво на контрола и заштита на надворешните граници, како и ефективната обработка на шенген визите. Двете специфични цели на инструментот, кои се поврзани со олеснување на легитимните патувања и справување со илегалната имиграција се визата и границите. ИСФ има буџет од 3,89 милијарди евра за периодот 2014-2020 година.

2. Надворешни фондови на Европската Унија за периодот 2015-2018

Како одговор на бегалската криза, Европскиот парламент и Советот мобилизирале дополнителни ресурси за 2015-2018 година, со што износот се зголемил на повеќе од 20 милијарди евра. Ова е постигнато не само преку зајакнување на гореспоменатите фондови, туку и преку зајакнување на постоечките инструменти за надворешно делување и создавање на нови (вкупните средства на ЕУ надвор од Унијата изнесува 12,4 милијарди евра во периодот 2015-2018 година). Во ноември 2015 година, Европската Унија основаше нов Фонд за бегалци во Турција, кој е заеднички координативен механизам за активности финансирани од буџетот на Европската Унија и националните придонеси од земјите-членки при што вкупниот буџет изнесува 6 милијарди евра.²⁶

Заклучок

Ситуацијата во областа на азилот и миграцијата останува сложена. Од една страна, Европската Унија и нејзините земји-членки се обврзани според меѓународното право и договорите на Европската Унија да понудат заштита за потенцијалните баратели на азил, а од друга страна, постојат обврски според истите основачки договори, за гарантирање на безбедноста и социјалната кохезија во општествата на земјите-членки. Земјите-членки на Унијата имаат заедничка одговорност да ги дочекаат барателите на азил на достоинствен начин, осигурувајќи дека тие ќе се третираат праведно и дека нивниот случај ќе се разгледува

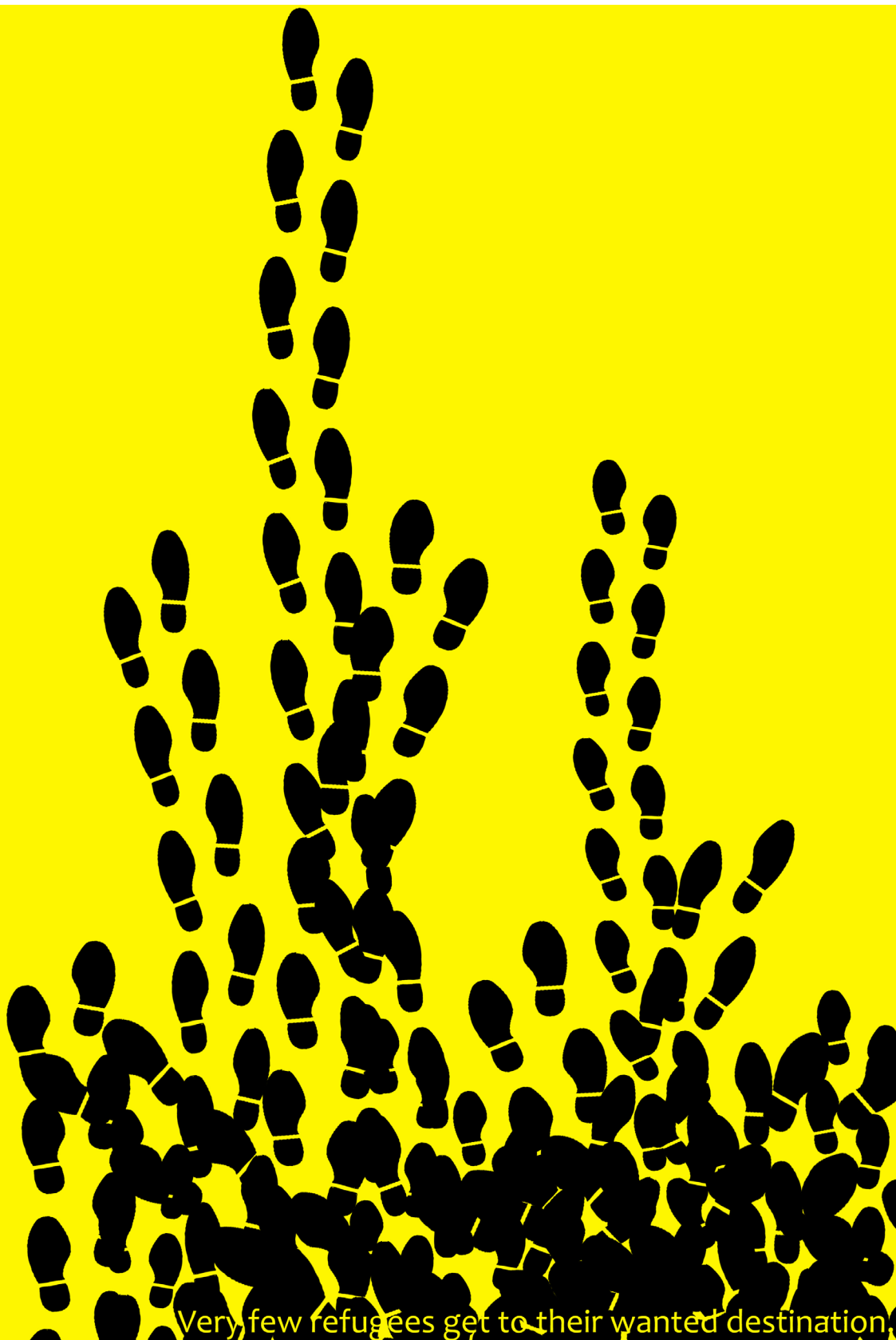
²⁶ Budget- asylum, migration, borders and the EU budget, <http://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/migration/public/index.html?page=budgets>, пристапено 21.4.19

преку унифицирани стандарди, така што без оглед каде се поднесува апликацијата, исходот би бил сличен. Сепак, додека Европската Унија им помага на земјите-членки да се справат со бегалската криза, национални интереси на земјите-членки ги спречуваат понатамошните заеднички одлуки во оваа област.

Користена литература

- Budget- asylum, migration, borders and the EU budget, <http://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/migration/public/index.html?page=budgets> пристапено 21.4.19
- Common European Asylum System, European Commission- Migration and home affairs https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en пристапено 24.3.19
- Convention and protocol relating the status of refugees, Text of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees <https://cms.emergency.unhcr.org/documents/11982/55726/Convention+relating+to+the+Status+of+Refugees+%28signed+28+July+1951%2C+entered+into+force+22+April+1954%29+189+UNTS+150+and+Protocol+relating+to+the+Status+of+Refugees+%28signed+31+January+1967%2C+entered+into+force+4+October+1967%29+606+UNTS+267/0bf3248a-cfa8-4a60-864d-65cdfece1d47> пристапено 18.6.19
- DIRECTIVE 2011/95/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL- of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:en:PDF> пристапено на 20.6.19
- DIRECTIVE 2013/32/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 June 2013 on common procedures for granting and withdrawing international protection (recast) <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0032&from=EN> пристапено на 20.6.19
- DIRECTIVE 2013/33/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0033&from=EN> пристапено 21.6.19
- Dublin III Regulation https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/797216/Dublin-III-regulation-v2.0ext.pdf пристапено 20.6.19
- European Agenda on Migration- <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/>

- [video/I-101629](#) пристапено на 24.3.19
- EUROPEAN AGENDA ON MIGRATION, Brussels, 13.5.2015- https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf пристапено 24.3.19
 - European migrant crisis- https://en.wikipedia.org/wiki/European_migrant_crisis пристапено на 20.6.19
 - Migration and asylum, European Parliamentary Research Service, asylum in the EU- <http://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/migration/public/index.html?page=asylum> пристапено 25.3.19
 - REGULATION (EU) No 603/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 June 2013 on the establishment of 'Eurodac' for the comparison of fingerprints for the effective application of Regulation (EU) No 604/2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person and on requests for the comparison with Eurodac data by Member States' law enforcement authorities and Europol for law enforcement purposes, and amending Regulation (EU) No 1077/2011 establishing a European Agency for the operational management of large-scale IT systems in the area of freedom, security and justice- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0603&from=EN> пристапено 21.6.19
 - Understanding Migration and Asylum in the European Union, Open Society Foundations- <https://www.opensocietyfoundations.org/explainers/understanding-migration-and-asylum-european-union> пристапено на 24.3.2019
 - Understanding Migration and Asylum in the European Union, what is the European Union asylum policy?- <https://www.opensocietyfoundations.org/explainers/understanding-migration-and-asylum-european-union> пристапено 25.3.19

Very few refugees get to their wanted destination.

Ивана Ивановска / Ivana Ivanovska (- постер бр. 1)

WHY
DID
WE SELL
BOTTLED
WATER TO
REFUGEES
FOR TEN
TIMES
THE PRICE?
BECAUSE
WE COULD.

ПРИФАТЕН ЦЕНТАР ЗА СТРАНЦИ ВО ГАЗИ БАБА

Драгана Стојчевска²⁷

Апстракт: Барајќи подобри услови за живот мигрантите се упатуваат во поразвиените земји, но низ рутата низ којашто патуваат, тие поминуваат и низ Република Македонија. На почетокот на миграциската криза, бидејќи не беше сè уште регулиран статусот на бегалците во домашната легислатива, најчесто лицата коишто илегално беа затекнати на територијата на Република Македонија, привремено беа задржувани дури и по неколку месеци, во некои од прифатните центри во државата. Ова најчесто се случуваше во Прифатниот центар за странци во Гази Баба, којшто не ги исполнуваше основните услови за престој. Врз основа на тоа, трудот ќе говори за условите во Прифатниот центар за странци во Гази Баба и основните човекови права на мигрантите и бегалците.

Клучни зборови: *мигранти, развиени земји, Република Македонија, Прифатен центар за странци Гази Баба, лоши услови*

RECEPTION CENTER FOR FOREIGNERS “GAZI BABA”

Dragana Stojchevska²⁸

Abstract: Looking for better living conditions the migrants headed towards developed countries, however through the route they follow, they transit through Republic of Macedonia. At the beginning of the migration crisis, since the status of asylum seekers was not already regulated in domestic legislation, it most often occurred that people who were illegally caught in the territory of Republic of Macedonia, were temporarily kept even for a couple of months in one of the reception centers in the State. This most frequently occurred in the Reception Center of Gazi Baba, which did not fulfil the basic living conditions for stay. In base of this, the paper will speak about the conditions in the Reception Center in Gazi Baba and the basic human rights of migrants and refugees.

Key words: *migrants, developed countries, Republic of Macedonia, Reception Center for Foreigners-Gazi Baba, bad conditions*

Вовед

Европската мигрантска криза најголем ек доживеа во почетокот на 2015 година кога мигранти од Авганистан, Пакистан, Ирак, Иран,

²⁷ Студент на применета политика и дипломатија на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

²⁸ Student of public politics and diplomacy at the University “Goce Delchev” in Shtip.

Сирија, Бангладерш, Мароко, Алжир и Шири Ланка масовно почнаа да ги напуштаат своите домови, бегајќи од војни и од лоши услови и упатувајќи се кон развиените земји од Европската Унија со цел да најдат подобри услови за живот. Нестабилноста во земјите од коишто доаѓаат мигрантите не познава времетраење, и според нив таа би можела да се прошири и во соседните подрачја. Оттука и стравот на мигрантите и на бегалците да останат онаму каде што се, па затоа се упатуваат кон други земји во коишто ќе најдат привремена заштита. Низ Република Македонија, како дел од Балканската мигранска рута, поминуваат илјадници мигранти кои потоа продолжуваат за Србија, Унгарија, Австрија, Германија или пак преку Србија, Хрватска и Словенија, до Австрија или другите сакани дестинации. Но, мигрантите затекнати во Република Македонија, според тогашната домашна легислатива, немаа легален статус, така што полицијата ги третираше како нелегални лица. Така што, сите оние мигранти коишто ќе ги откриеше полицијата беа депортирани или назад во Грција, во земјата од каде што дошле, или пак беа притворани и однесени во Прифатниот центар за странци во Гази Баба, сè додека не им се одредеше нивниот финален статус.

Првичната намена на Прифатниот центар за странци во Гази Баба била детска градинка за деца од најмала возраст, меѓутоа тој центар сега се користи како прифатен центар за странци. Во Прифатниот центар за странци „Гази Баба“, кој функционира во рамките на Министерството за внатрешни работи, вработени се 30 лица од кои 1 началник, 2 самостојни инспектори, 1 главен советник за социјални работи, 1 главен советник – психолог, 1 домаќин администратор, 1 општ работник и 23 лица вработени во обезбедување на Центарот. Обезбедувањето на Центарот работи во четири смени и вообичаено во смена се присутни по 1 раководител, 1 дежурен и неколку лица од обезбедување, зависно од потребите. Прифатниот центар во Гази Баба има простор за сместување на 120 до 150 лица, а податоците од Хелсиншкиот комитет²⁹ покажуваат дека бројот на сместени лица достигувал и до 370 лица, а дел од мигрантите сведочат дека бројката стигнувала и до 400 лица, меѓу кои имало и малолетни деца, без придружба. Во Правилникот за куќниот ред на Прифатниот центар за странци на МВР стои дека на мигрантите им се дава чиста облека, чиста постелнина, па дури и козметички комплет со средства за лична хигиена. Мигрантите, според Правилникот, имаат право да излезат во кругот на Центарот два пати дневно, и тоа во присуство на полициски службеник. Но, она што на терен го утврдил Народниот правобранител³⁰ покажува дека овој Правилник функционира само на хартија. Освен Народниот

²⁹ Анализа на Хелсиншкиот комитет за човекови права на РМ од 16 јануари 2017.

³⁰ Извештај на Народниот правобранител од 14.11.2014.

правобранител, иницијатива за истражување за овој Прифатен центар, се обиделе да спроведат и Хелшинскиот комитет, Амнести Интернешнл како и германската невладината организација „Про Азил“ кои побарале да влезат во Прифатниот центар, но на истите им бил забранет влезот, така што единствени податоци до кои можат да дојдат за условите во Прифатниот центар се информациите кои ги добиваат од бегалците или од нивните семејства.³¹ Во 2015 година и покрај тоа што не им било дозволено да влезат во Центарот, невладината организација „Про Азил“ направила истражување за Центарот. При ова истражување било констатирано дека Комплексот се состои од 6 до 7 осмоаголни објекти и дека прозорците биле решетки. Целиот објект бил заграден со жица и на аглите од шипките бил поставен видеонадзор. Од полицијата, двајца полицајци постојано го набљудувале Комплексот од стражарската куќичка, при што никој не смеел да влегува ниту пак да излегува. Во малечките соби, кои ги проценуваат дека се не повеќе од 10 метри квадратни, се констатира дека спиеле по 10 мигранти. Од извештајот, невладината организација констатира дека станува збор за Прифатен центар којшто наликува на затворска установа.³²

При посетата на Народниот правобранител во Центарот тој добил поплаки за нехумано постапување кон илегалните мигранти, односно употреба на сила во случаи кога не постоело основаност. Како проблем било истакнато и недоволното количество на храна која најчесто била конзервирана и им се доставувала еднаш дневно за сите 3 оброци, необезбедувањето на адекватна гаредроба, како и за тоа дека не било обезбедено греење во Центарот. За сето ова утврдува Народниот правобранител во неговиот извештај во кој ги има наведено следниве проблеми:³³

1. Народниот правобранител утврдува дека објектот во кој е сместен Прифатниот центар за странци е несоодветен и неговата намена не ги задоволува меѓународните стандарди од аспект на местоположбата, условите за сместување и третманот на странци.

Како што споменавме претходно, објектот првично бил наменет за детска градинка и сместувачкиот капацитет не ги задоволува условите за прифаќање на мигранти, и тоа особено не во толкав голем број во колкав што беа сместени за изминатиот период.

2. Понатаму, Народниот правобранител утврдува дека постои пренатрупаност на лица во неколку простории, и покрај големиот број на други слободни сместувачки капацитети во земјата.

Лицата во Центарот треба да бидат сместени во различни

³¹ Преземено од веб-порталот „Призма“ - анализа направена на 19 април 2015 година.

³² Извештај на Германската невладината организација „Про Азил“ од март 2015 година.

³³ Годишен извештај на НП за 2016 година.

простории според полот и во секоја просторија треба да има сместено онолку лица колку што дозволува просторијата за да имаат нормален живот, без да има пренатрупување.

3. Материјалните услови и опременоста на просториите во кои престојуваат мигрантите/бегалците во Прифатниот центар за странци се утврдува дека се исклучително лоши.

Просториите во кои престојуваат мигрантите како што се увиде од она што пренесуваа медиумите, Хелшинскиот комитет за човекови права на Република Македонија и Народниот правобранител на Република Македонија се далеку од минималните услови за гарантирање на нормален живот. Собите во кои се сместени се неваросани, без доволно природна светлина, на прозорците има решетки, инвентарот е стар, а пак санитарните јазли се во многу лоша состојба, што значи дека хигиенските услови во Центарот се во алармантна состојба.

4. Храната што се дели во Прифатниот центар не ги задоволува квалитативните ниту пак, количинските потреби на мигрантите/бегалците.

Храната која се дели во Центарот не ги задоволувала енергетските потреби на нормалниот човек, недостасувало свежи намирници, леб, овошје, зеленчук.

5. Селективно се остваруваат правата пропишани во Правилникот за куќниот ред. Имено, прошетките на чист воздух им се дозволуваат само на мал број лица. Правото на преведувач не се остварува, а поплаките се поднесуваат усно.

Согласо член 5 од Европската конвенција за човековите права, „секој човек има право на слобода и на безбедност, и никој не смее да биде лишен од слобода, освен врз основа на закон“. Незаконитоста на постапката за притворање на мигрантите во Центарот се состои во необезбедувањето на преведувач од страна на МВР. Како што наведува Народниот правобранител во неговиот извештај³⁴, рекреативните активности, користењето на телефон, примањето на пакети и парични средства било селективно. Прошетка на лицата од машки пол им се овозможувало само на мал дел, а додека на лицата од женски пол им било дозволено секојдневна прошетка во дворот на Центарот, но само десетина минути. Исто така и користењето на телефон било ограничено.

6. Министерството за внатрешни работи носи решенија со кои се ограничува слободата на движење на лицата со нелегален влез, спротивно на законските процедури што го уредуваат прашањето на задржување.

Оние лица кои ќе побараат азил треба да бидат префрлени во Прифатниот центар за баратели на азил во Визбегово, но нивното

³⁴ Годишен извештај на Народниот правобранител за 2016 година.

префрлување често се одолговлекува понекогаш и по 30 до 60 денови. И покрај забраната во националното законодавство за задржување и лишување од слобода на барателите на азил тие често се притворани во Прифатниот центар за странци „Гази Баба“, со цел обезбедување на докази во кривичните постапки против криумичарите, кои може да траат по неколку месеци па дури и година. По овие констатации, Народниот правобранител дал соодветни препораки за решавање на овие проблеми со цел обезбедување на подобри услови за престој во Центарот.

Во 2017 година Народниот правобранител повторно направил посета на Прифатниот центар со цел да утврди дали се спроведени препораките кои биле дадени во 2016 година, како и да ги утврди постојаните состојби во Центарот. Што се однесува до имплементација на препораките Народниот правобранител, тој констатирал дека:

1. Препораката за дислокација на Центарот не била исполнета и тој сè уште се наоѓал на истата локација.
2. Во однос на пренатрупаноста на мигранти во однос на сместувачките капацитет, препораката била спроведена со што лицата биле сместени во неколку различни простории по помал број на лица, со што им се овозможило подобри сместувачки услови.
3. Препораката за реновирање на просториите и обновување на санитарните јазли исто така била спроведена, така што просториите за сместување, подовите и санитарните јазли биле реновирани, а влезните врати и прозорците биле сменети и во Центарот биле ангажирани служби за редовно вршење на дезинфекција и дератизација.
4. Додека пак препораката за обезбедување на нови кревети, душеци, перници и постелина за спиење била делумно спроведена со тоа што во женскиот дел била спроведена, а во машкиот дел не била спроведена.
5. И на крај, препораките за обезбедување на соодветна исхрана, остварување на правата пропишани со Правилникот за куќниот ред на Центарот, и почитувањето на законските процедури за задржување на странци не биле спроведени.

Покрај Народниот правобранител и невладината организација „Про азил“, за Прифатниот центар за странци во Гази Баба има дадено мислење и Амнести Интернешнл, кои исто така зборуваат за нечовечки и понижувачки услови во кои живеат мигрантите, како и за прекршување и повреди на повеќе човекови права.³⁵ Заради лошите услови и нехуманото постапување мигрантите честопати досега штрајкувале со глад. Од Владата на Република Македонија најавиле дека ќе се гради

³⁵ Апел од „Амнести Интернешнл“ со наслов „Ургентна акција“ од февруари 2015 година.

нов Прифатен центар кој според проценките би требало да чини 16 милиони евра, од кои Европските партнери го покриваат делот од 14.570.000, а остатокот би требало да го доплати Владата, и истиот би требало да биде согласно стандардите на Европската Унија и заштитата на правата на мигрантите.

Заклучок

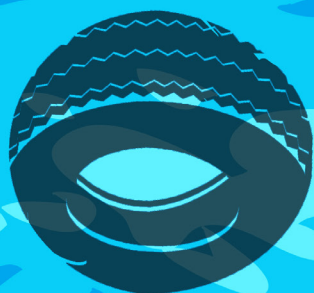
И покрај тоа што во последните години третманот на бегалците и на барателите на азил во Република Македонија воглавно оди кон подобрување, сè уште постои голема разлика помеѓу домашната легислатива и меѓународните стандарди, и може уште да се забележи прекршување на основни човекови права. Освен тоа, сè повеќе може да се забележи присутноста и ширењето на говорот на омраза кон мигрантите, поистоветувајќи ги со терористи. За жал, македонската популација не се обидува да ја разбере реториката и причината заради која мигрантите и бегалците ги напуштиле своите домови, и тргнале по еден непознат пат полн со непредвидливи ситуации и закани по живот, со единствена цел да дојдат до ново прибежиште со цел да остварат мирен и нормален живот. Останува да се види, како ќе се одвиваат работите понатаму, дали ќе има промена и подобрување во однос на условите во Прифатниот центар „Гази Баба“ и дали Република Македонија ќе биде во ситуација успешно да ги исполни и да ги достигне меѓународните стандарди за достоинствена заштита на мигрантите и бегалците и за остварување на нивните меѓународно загарантирани основни човекови права.

Користена литература

- Анализа на Хелшински комитет за човекови права на Република Македонија (<http://mhc.org.mk/analysis/518?locale=mk#.XQjgsVUzbIX>)
- Извештај на Народниот правобранител од 14.11.2014 година (<http://ombudsman.mk/upload/NPM-dokumenti/2014/Poseti/Vonredna%20poseta-Prifaten%20Centar%20za%20stranci-14.11.2014.pdf>)
- Анализа на веб-порталот „Призма“ од 19 април 2015 (<https://prizma.mk/migranti-vo-gazi-baba-na-shtrajk-glad/>)
- Извештај на Германската невладина организација „Про азил“ од март 2015 година (https://www.proasyl.de/wp-content/uploads/2015/03/Bericht_Gazi_Baba_Asylhaft_in_Skopje.pdf)
- Годишен извештај на НП за 2016 година (<http://ombudsman.mk/upload/Godisni%20izvestai/GI-2016/NPM%20Godisen%20izvestaj-2016-%D0%9C%D0%9A.pdf>)
- Амнести интернешнл (<https://www.amnestyusa.org/files/uaa04615.pdf>)
- Веб-портал Алсат-м (<https://www.alsat-m.tv/mk/199402/>)
- Веб-портал Лидер (<https://lider.com.mk/makedonija/vladata-gradi-nov-centar-za-ilegalni-migranti/>)

THEY ARE NOT A NUMBER. REFUGEES ARE HUMAN BEINGS.

Is this it? Am I drowning?

ЕВОЛУЦИЈА НА МАКЕДОНСКОТО КРИВИЧНО МАТЕРИЈАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО ВО ОДНОС НА ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ

Благој Милев³⁶

Апстракт: Трговијата со луѓе е кривично дело против човечноста со кое на жртвите им се повредуваат мноштво загарантирани човекови права и слободи. Целта е експлоатација на луѓето која може да биде од различен вид, како што е експлоатација по пат на проституција, принудна работа или слугување, ропство, присилни бракови, недопуштено пресадување делови од човековото тело и слично. Во овој труд е ставено акцент на еволуцијата на материјалното кривично законодавство на нашата држава во однос на трговијата со луѓе. Се започнува од еден стадиум во кој не постои член кој посебно го регулира кривичното дело трговија со луѓе во македонскиот Кривичен законик од 1996 година. Потоа, продолжувајќи кон почетокот на XXI век, како резултат на сè поголемиот меѓународен интерес за оваа појава и борба против овој облик на организиран криминал, трговијата со луѓе се инкриминира како посебно кривично дело. Од тогаш до денес во однос на ова дело Кривичниот законик е изменуван и дополнуван неколку пати при што се достигна ниво каде има неколку инкриминации кои ја регулираат оваа материја.

Клучни зборови: *кривично дело, жртва, човекови права, експлоатација, Кривичен законик*

EVOLUTION OF MACEDONIAN CRIMINAL MATERIAL LEGISLATION IN RELATION TO HUMAN TRAFFICKING

Blagoj Milev³⁷

Abstract: Human trafficking is a criminal act against the humanity by which are harmed the human rights and freedom of the victims. The purpose is exploitation of people, which may be of a different kind, such as exploitation by means of prostitution, forced labor or servitude, slavery, forced marriages, inadmissible transplantation of human's body parts etc. In this paper, an emphasis is put on the evolution of the material criminal legislation of our country in relation to human trafficking. It starts from one stadium in which there is no article that specifically regulates the criminal

³⁶ Студент на прв циклус студии на Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип.

³⁷ Student on first cycle of studies at the Faculty of Law, Univeristiy “Goce Delcev” – Stip

act of human trafficking in the Macedonian Criminal Code since 1996. Then, continuing to the beginning of the 21st century, because of the growing international interest in this phenomenon and the fight against this form of organized crime, human trafficking is incriminated as a separate criminal act. Since then, in relation to this act, the Criminal Code has been amended several times, and has reached a level where there are several incriminations that regulate this matter.

Key words: *criminal act, victim, human rights, exploitation, Criminal Code*

Вовед

Трговијата со луѓе претставува организиран облик на криминал кој е распространет низ целиот свет. Се работи за облик на постапување со луѓето како објекти на комерцијални зделки, со што се повредува основното човеково достоинство и човековите слободи и права. Сликоситиот назив „трговија со луѓе“ доволно јасно ја определува нејзината природа како купопродажна трансакција чијашто примарна цел е остварувањето профит, со деградирање на човекот на рамништето на трговска стока.³⁸ На глобално ниво се проценува дека има повеќе од 20 милиони жртви на трговија со луѓе. На ова не смее и не може да се гледа само како на бројка, тоа се 20 милиони луѓе со свои соништа и цели во животот, но за жал и со сурова судбина и непредвидлива иднина. Од оваа појава ниту малку не е поштедена Република Македонија, таа во последниве години се смета за земја на потекло, транзит и крајна дестинација на жртвите на трговија со луѓе. Според извештајот на Стејт департментот за трговијата со луѓе за 2018 година „Република Македонија не ги исполнува целосно минималните стандарди за сузбивање на трговијата со луѓе, меѓутоа, презема значителни напори за нивно исполнување. Во споредба со претходниот едногодишен период, државата покажа дека вложува сè поголеми напори за исполнување на оваа цел“. Во нашиот Кривичен законик делото трговија со луѓе е сместено во глава триесет и четврта за кривични дела против човечноста и меѓународното право. Во понатамошниот текст на овој труд поимно ќе се определи трговијата со луѓе, ќе се нотираат разликите меѓу трговијата со луѓе и криумчарењето на мигранти и најмногу ќе се задржиме на елаборирање на еволуцијата на Кривичниот законик во однос на трговијата со луѓе започнувајќи од 1996 година па до денес.

Поим

³⁸ Камбовски, В. (2011). Коментар на Кривичниот законик на Република Македонија: интегрален текст. Скопје, стр. 1203.

Поимното дефинирање на појавата трговија со луѓе го следи трендот на сопственото збогатување. Паралелно со развивањето на начините на остварувањето на трговијата со луѓе и целите поради кои истата се прави, доаѓа и до продлабочување на теоретизирањето околу она што претставува појавата, нејзините карактеристики и причинители. Се продлабочуваат и изменуваат и постојните дефиниции и законски дескрипции.³⁹ Дефиницијата за она што претставувало трговија со луѓе од пред еден век, денес е изменета и дополнета со нови есенцијални карактеристики на трговијата со луѓе. Меѓународно призната дефиниција за трговија со луѓе се наоѓа во Протоколот за превенција, спречување и казнување на трговијата со лица, особено жени и деца⁴⁰ со кој се дополнува Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал. Покрај Протоколот за трговија со лица, Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал се дополнува со уште еден Протокол на Обединетите нации против трговија со мигранти по копно, море и воздух. Тие се усвоени од страна на Обединетите нации во 2000 година, а четири години потоа и ратификувани од нашата држава. Законот за ратификација на Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал и двата протоколи од страна на Собранието на Република Македонија е донесен на 28 септември 2004 година, а стапи на сила 16 октомври 2004 година. Протоколот за трговија со лица е најзначајниот меѓународен договор за трговија на лица и според него, изразот трговија со лица значи регрутирање, транспорт, трансфер, сместување и прифаќање на лицата, по пат на закана за употреба на сила или употреба на сила или други форми на принуда, со грабнување, измама, лага, злоупотреба на власт или на состојба на немоќ, или со давање или примање на пари или корист за добивање согласност од некое лице кое има авторитет врз друго лице со цел за експлоатација. Експлоатацијата подразбира, во најмала мера, експлоатација на проституција на други или други форми на сексуална експлоатација, принудна работа или принудно давање услуги, ропство или други постапувања слични на ропство, слугување или одземање органи.⁴¹ Дефиницијата дадена во Протоколот за трговија со лица се обидува да обезбеди усогласеност на сите релевантни дефиниции и поими во светот за овој облик на организиран криминал, именуван трговија со луѓе. Членот 3 од Протоколот за трговија со лица појаснува дека трговијата со луѓе има три составни елементи:

- акт (она што е направено);

³⁹ Кошевалиска, О. и Максимова, Е. (2018). Организиран криминал и корупција (скрипта). Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, стр. 13.

⁴⁰ Во понатамошниот текст: Протокол за трговија со лица.

⁴¹ Протокол за трговија со лица, член 3 / точка - а.

- средства (како тоа е направено) и
- експлоатативна цел (зошто тоа е направено).⁴²

Во продолжение ќе ги објасниме во кратки црти овие елементи. Првиот елемент се однесува на актот и тој треба да се состои од: регрутирање, транспорт, трансфер, сместување или прифаќање на лицата. Вториот елемент се средствата со кои е направен тој акт. Актот треба да е направен со помош на овие средства: закана за употреба на сила, употреба на сила или други форми на принуда, грабнување, измама, лага, злоупотреба на власт или на состојба на немоќ или давање или примање корист. Третиот елемент на трговијата со луѓе претставува одговор на прашањето зошто е направен тој кривичен акт, односно која е целта на трговијата со луѓе. Целта е одреден вид на експлоатација на жртвата. Во членот 3, точка-а од Протоколот за трговија на луѓе е наведено што се подразбира под експлоатација. Па така под експлоатацијата се подразбира, во најмала мера, експлоатација на проституција на други или други форми на сексуална експлоатација, принудна работа или принудно давање услуги, ропство или други постапувања слични на ропство, слугување или одземање органи.

Трговијата со луѓе и криумчарењето на мигранти честопати се поистоветуваат, најчесто поради нивната сличност во некои фази од извршувањето на овие кривични дела, но станува збор за две различни кривични дела. Најкарактеристични разлики се следниве:

- Трговијата со луѓе може да биде од национален карактер (трговијата со луѓе да се одвива на територијата на една држава) и меѓународен карактер (трговијата со луѓе да се одвива на територијата на повеќе држави), додека пак криумчарењето на мигранти е од меѓународен карактер бидејќи станува збор за нелегален премин на мигрантите од една држава во друга.
- Кај криумчарењето на мигранти целта е финансиска или друг вид на материјална корист, за разлика од трговијата со луѓе каде целта е експлоатација на жртвата.
- Криумчарените лица имаат волја да бидат криумчарени за ја остварат својата посакувана цел, а жртвите кај трговијата со луѓе немаат волја да бидат жртви, туку влегле во ланецот на трговија со луѓе по пат на употреба на сила, принуда, измама и слично.
- Криумчарењето на мигранти е потесен поим, за разлика од трговијата со луѓе која е поширок поим, бидејќи во себе може да опфаќа и криумчарење на мигранти кои потоа ќе станат жртви на трговија со луѓе.
- По извршеното криумчарење мигрантите се ослободуваат од страна на извршителите на кривичното дело, а жртвите на

⁴² Трговија со луѓе и криумчарење мигранти – Упатства за меѓународна соработка. <https://www.unodc.org/documents/southeasterneurope/Guidelines-Macedonian.pdf> .
[пристапено на: 12 мај, 2019 година].

трговија со луѓе кога ќе влезат во ланецот на трговија со луѓе не се ослободуваат и извршителите на кривичното дело спрема нив се однесуваат насилно и понижувачки.

Еволуција на Кривичниот законик на Република Македонија во однос на трговијата со луѓе

Во овој дел од трудот ќе се изврши обработка на еволуцијата на Кривичниот законик на Република Македонија во однос на трговијата со луѓе од усвојувањето на Кривичниот законик во 1996 година, па сè до денес. За секоја година кога се случило измена или дополнување на Кривичниот законик во однос на трговијата со луѓе ќе се нотираат најважните измени и дополнувања од таа година. Во фуснота е наведен бројот на секој службен весник во кој се наоѓаат членовите кои се цитирани во продолжение на трудот.

- 1996 година⁴³

Кривичниот законик на Република Македонија, првата македонска кодификација на казненото право, е усвоен од Собранието на Република Македонија на 23 јули 1996 година и се применува од 1 ноември 1996 година. Со неговото усвојување е заокружена првата фаза од реформата на македонското казнено право во прв ред насочена кон раскрстување со остатоците од поранешниот социјалистички систем и неговото казнено право и кон обезбедување ефикасна казнено правна заштита на новите демократски вредности, правната држава и човековите слободи и права.⁴⁴ Во првиот Кривичен законик на Република Македонија од 1996 година немаше посебен член кој експлицитно го дефинираше и регулираше кривичното дело трговија со луѓе, меѓутоа во законскиот текст постоеја одредени членови кои регулираа кривични дела блиски со трговијата на луѓе. Тие членови и денес постојат во Кривичниот законик - член 198 за одземање на малолетник, член 210 кој се однесува на недопуштено пресадување делови од човековото тело и член 418 за засновање на ропски однос и превоз на лица во ропски однос.

- 2002 година⁴⁵

Владата на Република Македонија реагирајќи одлучно против трговијата со луѓе и илегалната миграција, со цел да постигне повисоко ниво на ефикасност и заедничко дејствување во борбата против овие појави во Република Македонија, во месец март 2001 година донесе Одлука за формирање на Национална комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција на Република Македонија.⁴⁶ Ова

⁴³ Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 37 од 29 јули 1996 година).

⁴⁴ Камбовски, В. (2006). Казнено право – општ дел. Скопје, стр. 150.

⁴⁵ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 4 од 25.01.2002 година.

⁴⁶ Национална комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција. <http://nacionalnakomisija.gov.mk/mk/%D0%B7%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D1%81/>.

формирање на Националната комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција на Република Македонија беше предвесник на инкриминирањето на трговијата со луѓе како посебно кривично дело. Па така, една година по формирањето на Националната комисија, Кривичниот законик се дополни со нов член, тоа е членот 418-а кој е насловен „Трговија со луѓе“. Тогаш членот беше составен од шест ставови и до денес е изменуван и дополнуван неколку пати. Првата законската дефиниција за трговија со луѓе е дадена во првиот став и е следнава: „Тој којшто со сила, сериозни закани или други форми на присилба, грабнување, измама, со злоупотреба на својата положба и состојба на немоќ на друг, или со давање или примање пари или друга корист поради добивање согласност на лице кое има контрола на друго лице врбува, превезува, пренесува, купува, продава, засолнува или прифаќа лица заради експлоатација по пат на проституција или други форми на сексуална експлоатација, принудна работа или слугување, ропство или нему сличен однос или недопуштено пресадување делови од човековото тело ќе се казни со затвор најмалку четири години“. Оваа дефиниција и денес во суштина е истата со мали измени кои се случија низ годините наназад. За разлика од став 1 во кој за сторителите на основниот облик на делото е предвидена казна затвор од најмалку четири години, според став 2 доколку некој врбува, превезува, пренесува, купува, продава, засолнува или прифаќа деца или малолетни лица заради експлоатација од став 1 на овој член ќе се казни со затвор најмалку пет години. Казна од најмалку пет години затвор е предвидено и за сторителот кој организира вршење на погоре наведените дела од став 1 и 2. Според став 4, казна затвор од шест месеци до пет години е предвидена за оној кој ќе одземе или уништи лична карта, пасош или друга туѓа идентификациона исправа заради вршење на трговија со луѓе. Инкриминирано е и делото користење или овозможување на друг користење на сексуални услуги од лице за кое знае дека е жртва на трговија со луѓе и за сторителот е предвидено казна затвор од затвор од шест месеци до пет години, а ако делото е сторено со дете или малолетно лице сторителот ќе се казни со затвор од најмалку четири години. Може да се забележи од првата законска рамка за трговија со луѓе дека се прави разлика дали жртвата на кривичното дело е полнолетно лице или малолетно лице, па следствено на ова и казните за сторителите на делото кога жртва е малолетно лице се поригорозни.

- 2004 година⁴⁷

Во 2004 година се случи првото менување на членот кој ја регулира трговијата со луѓе, а дополнително по овој член се додадоа уште два нови члена кои ја регулираат оваа материја. Законската дефиниција за [пристапено на: 13 мај, 2019 година].

⁴⁷ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 19 од 30.03.2004 година.

трговија со луѓе која се наоѓа во членот 418-а е дополнета со нови начини на кои се извршува некое од алтернативните дејствија⁴⁸ и видови на експлоатација. Од начините на кои се извршува некое од алтернативни дејствија додадени се доведување во заблуда на друг и злоупотреба на својата положба или состојбата на бременост, немоќ или физичка или ментална неспособност на друг, а од видовите на експлоатација додадени се порнографија, присилни бракови, присилна фертилизација, незаконито посвојување или нему сличен однос. Се извршуваат измени и во останатите ставови на членот 418-а, но се воведуваат и два нови става.⁴⁹ Новите два члена се, 418-б кој го регулира криумчарењето на мигранти и со ова се издвои делото „криумчарење на мигранти» од „трговијата на луѓе» како посебно кривично дело и членот 418-в кој се однесува на организирање на група и поттикнување на извршување на делата трговија со луѓе и криумчарење на мигранти. Па така, според став 1 на член 418 -в, тој што организира група, банда или друго здружение за вршење на кривични дела од членовите 418-а и 418-б, ќе се казни со затвор најмалку осум години и тој што повикува, поттикнува или поддржува извршување на кривичните дела од членовите 418-а и 418-б, ќе се казни со затвор од една до десет години.

- 2008 година⁵⁰

Измените и дополнувањата на Кривичниот законик од 2008 година ги опфатија и членовите кои ја регулираат материјата со трговија со луѓе. Покрај оние редакциски измени, членот 418-а се збогати со два нови става. Тоа е ставот 4, според кој согласноста на жртвата на трговија со луѓе заради намерата за експлоатација не е од значење за постоење на кривичното дело и ставот 7 во кој е потенцирано дека обидот за вршење на ова кривично дело е казнив. Но покрај ова дополнување, ставовите 2 и 5 со кои се регулираше делото кога е сторено врз малолетник се избришаа бидејќи таа материја за трговија со малолетни лица најде место во посебна инкриминација. Најкарактеристичната новина од 2008 година е воведувањето на нов член 418 – г кој го регулира кривичното дело „Трговија со малолетно лице”. Нормално бидејќи станува збор за дело во која жртва е малолетно лице, во овој член казните се поригорозни за разлика од членот 418-а. Основното

⁴⁸ Во законската дефиниција за трговија со луѓе (член 418-а, став 1), алтернативни дејствија на извршување се: врбување, превезување, пренесување, купување, продавање, засолнување или прифаќање лица заради експлоатација.

⁴⁹ За измените во останатите ставови на членот 418-а може да забележиме дека казните затвор за сторителите на делото кога го вршат врз малолетници се зголемуваат, ставот 3 се брише за сметка на воведувањето на новиот член 418-в, а содржината на новите два става вели дека како сторители на делото трговија со луѓе може да се јави и правно лице за што следува парична казна и предметите и превозните средства употребени за извршување на делото, се одземаат.

⁵⁰ „Службен весник на Република Македонија” бр. 7 од 15.01.2008 година.

облик на делото гласи: „Тој што врбува, превезува, пренесува, купува, продава, засолнува или прифаќа малолетно лице заради експлоатација по пат на проституција или други форми на сексуална експлоатација, порнографија, принудна работа или слугување, ропство, присилни бракови, присилна фертилизација, незаконито посвојување или нему сличен однос или недопуштено пресадување делови од човеково тело, ќе се казни со затвор најмалку осум години“. Меѓународен договор кој е основа за оваа инкриминација е Факултативниот протокол кон Конвенцијата за правата на детето кој се однесува на продажба на деца, детска проституција и детска порнографија.⁵¹

- 2009 година⁵²

Во 2009 година се направија минимални корекции. Се додаде нов став на членот 418-а, според кој ако делото од ставовите 1, 2 и 3 на овој член го стори службено лице во вршењето на службата, ќе се казни со затвор најмалку осум години. Став со иста ваква содржина се додаде и кај членот кој се однесува на трговија со малолетно лице, но таму казната е поригорозна за службеното лице и изнесува најмалку десет години. Понатаму, ставот кој беше воведен претходната година за санкционирање на сторителите кои ќе се обидат да го извршат кривичното дело трговија со луѓе, оваа година се избрише.

- 2011 година⁵³

Оваа година има само техничко доуредување на членот 418-в без притоа да има некоја суштинска измена и се додава нов член во оваа низа на членови, членот 418-д насловен „Злоупотреба на безвизниот режим со државите членки на Европската Унија и на Шенгенскиот договор“.

- 2014 година⁵⁴

Исто така и оваа година нема некоја позначителна измена. Постои промена во користењето на термини, согласно овие измени и дополнувањата на Кривичниот законик зборот фертилизација во членот 418-а се заменува со зборот бременост и во членот 418-г зборот „малолетно лице“ се заменува со зборот „дете“. Покрај промената во користење на термини, се менува и првиот став на членот 418-г.⁵⁵

⁵¹ Според членот 2 од Протоколот, продажба на деца значи секое дејствие или трансакција на дејствие при кое детето се пренесува од некое лице или група на лица на друго за паричен надомест или друг вид на надомест.

⁵² „Службен весник на Република Македонија“ бр. 114 од 14.09.2009 година.

⁵³ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 135 од 3.10.2011 година.

⁵⁴ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 27 од 5.02.2014 година.

⁵⁵ Новиот став гласи: „Тој што ќе подведе дете на вршење полови дејствија или ќе овозможи вршење полови дејствија со дете или врбува, превезува, пренесува, купува, продава или нуди за продавање, прибавува, обезбедува, засолнува или прифаќа дете заради експлоатација по пат на негово користење во сексуални активности за паричен или друг надоместок или други форми на сексуална експлоатација, порнографија,

- 2015 година⁵⁶

Во 2015 година се случија промени само во членот 418-г. Се вовеле нов став 4 според кој корисникот на сексуални услуги од дете кое не наполнило 14 години, ќе се казни со затвор најмалку 12 години.

- 2018 година⁵⁷

Во членот 418-а се вовеле нов став кој одредува дека нема да се казни жртвата на трговија со луѓе која била принудена да стори кривично или друго казниво дело додека била жртва, а кое е непосредно поврзано со нејзината положба на жртва. Одредба со иста ваква цел се внесе и во членот кој го регулира делото трговија со дете.

- Денес, 2019 година⁵⁸

Денес после неколку измени и дополнувања, законската дефиниција за трговија со луѓе е следнава: „Тој што со сила, сериозна закана доведува во заблуда или други форми на присилба, грабнување, измама, со злоупотреба на својата положба или состојбата на бременост, немоќ или физичка или ментална неспособност на друг, или со давање или примање пари или друга корист заради добивање согласност на лице кое има контрола на друго лице или на друг начин врбува, превезува, пренесува, купува, продава, засолнува или прифаќа лица заради експлоатација по пат на проституција или други форми на сексуална експлоатација, порнографија, принудна работа или слугување, ропство, присилни бракови, присилна бременост, незаконито посвојување или нему сличен однос, питачење или експлоатација заради со закон забранета активност или недопуштено пресадување делови од човековото тело, ќе се казни со казна затвор најмалку четири години“. Дејствието на извршување е определено алтернативно како: врбување, превезување, пренесување, купување, продавање, засолнување или прифаќање лица заради експлоатација. Се работи за дејствија со кои пасивниот субјект се доведува во позиција да биде искористуван за експлоатација од различен вид: проституција или други форми на сексуална експлоатација, порнографија, принудна работа или слугување, ропство, присилни бракови, присилна фертилизација, незаконито посвојување или изнудување согласност како посредник да се посвои дете, недопуштено пресадување на делови од човеково тело, ќе се казни со затвор најмалку осум години”.

⁵⁶ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 226 од 25.12.2015 година.

⁵⁷ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 248 од 31.12.2018 година.

⁵⁸ Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7/08, 139/08, 114/09, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 28/14, 14/14, 27/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 248/18.) Одлуки на Уставниот суд на Република Македонија: У. бр. 220/2000 објавена во „Службен весник на Република Македонија“ број 48/01, У. бр. 210/2001 објавена во „Службен весник на Република Македонија“ број 16/02 година, У. бр. 206/2003 објавена во „Службен весник на Република Македонија“ број 40/04, У. бр. 228/2005 објавена во „Службен весник на Република Македонија“.

работа или слугување, ропство... Комплексната природа на битието на делото опфаќа и различни начини на кои се извршува некое од алтернативните дејствија: примена на сила, доведување во заблуда или други форми на присилба, грабнување, измама, злоупотреба на својата положба, злоупотреба на состојбата на бременост, немоќ или физичка или ментална неспособност на друг, давање или примање пари или друга корист заради добивање согласност на лице кое има контрола на друго лице или на друг начин.⁵⁹ Ставот 1 од член 418-г со кој е регулирано основното дело на трговија со дете од неговото воведување во 2008 година се има изменето, но нема некоја суштинска разлика помеѓу денешниот текст на ставот и тогашниот. Постои промена во користењето на термини, па така согласно измените и дополнувањата на Кривичниот законик од 5.02.2014 година зборот „малолетно лице“ се заменува со зборот „дете“. Прочистениот текст на овој став гласи: „Тој што ќе подведе дете на вршење полови дејствија или ќе овозможи вршење полови дејствија со дете или врбува, превезува, пренесува, купува, продава или нуди за продавање, прибавува, обезбедува, засолнува или прифаќа дете заради експлоатација по пат на негово користење во сексуални активности за паричен или друг надоместок или други форми на сексуална експлоатација, порнографија, принудна работа или слугување, питачење или експлоатација заради со закон забранета активност, ропство, присилни бракови, присилна фертилизација, незаконито посвојување или изнудување согласност како посредник да се посвои дете, недопуштено пресадување на делови од човеково тело, ќе се казни со затвор најмалку осум години“. Цел на дејствието на извршување на основното дело е експлоатација на детето за проституција или други форми на сексуална експлоатација, порнографија, принудна работа или слугување, питачење или експлоатација заради со закон забранета активност, ропство, присилни бракови, присилна фертилизација, незаконито посвојување, или изнудување согласност како посредник да се посвои дете, недопуштено пресадување на делови од човеково тело. Делото е умислено, сторителот треба да знае дека лицето кое го врбува е малолетно лице.⁶⁰

⁵⁹ Камбовски, В. (2011). Коментар на Кривичниот законик на Република Македонија: интегрален текст. Скопје, стр. 1204.

⁶⁰ Камбовски, В. (2011). Коментар на Кривичниот законик на Република Македонија: интегрален текст. Скопје, стр. 1209.

Заклучок

За трговијата на луѓе може да заклучиме дека не е ништо помалку од еден вид модерно ропство. Секоја држава има за цел сузбивање на трговијата со луѓе. За таа цел се спроведуваат низа на реформи во институционалната и правната рамка кои ќе донесат решенија со кои државите на поефикасен начин ќе се справат во борбата со овој организиран облик на криминал. Покрај поединечно државите, овој проблем ја засега и меѓународната сцена, па затоа се донесени низа на меѓународни документи кои ја регулираат трговијата со луѓе од кои најзначаен е Протоколот за трговија со лица на Обединетите нации од 2000 година. За успешна борба против трговијата со луѓе е потребна соработка меѓу државите од сите континенти, бидејќи ова не претставува проблем кој засега само една држава или еден регион. Во Република Македонија делото трговија со луѓе е регулирано со Кривичниот законик. За прв пат како посебно кривично дело е воведено во 2002 година и од тогаш, па до денес законската регулатива во однос на ова дело се збогатува. Во нашата држава сметам дека казните треба да се зголемат за сторителите, повторно да се врати ставот избришан во 2009 година кој го санкционираше обидот за извршување на ова дело, меѓутоа предвидените казни во Кривичниот законик сами по себе не се доволни бидејќи превентивната цел на казните не може да се постигне доколку судиите не изрекуваат построги казни за сторителите на ова кривично дело. Според извештајот за трговија на луѓе во 2018 година на Стејт Департментот „судиите и понатаму изрекуваат ниски казни што се под законски пропишаните минимални казни во државата“. Покрај интервенциите во казнената политика за трговијата со луѓе, за сузбивање на овој криминал е потребно поголема информираност на граѓаните и подигање на јавната свест, едукација, вклучување на невладиниот сектор во борбата против трговија со луѓе и максимална ангажираност на надлежните институции на ова поле, бидејќи жртва на трговија со луѓе може да биде секој.

Користена литература

- Арнаудовски, Љ. и Стојановски, Т. (2002). Трговија со луѓе-криминалитет. Скопје.
- Закон за ратификација на Конвенцијата на ОН против транснационалниот организиран криминал, Протоколот за превенција, спречување и казнување на трговијата со лица, особено жени и деца со кој се дополнува Конвенцијата на ОН против транснационалниот организиран криминал и Протоколот на ОН против трговија со мигранти по копно, море и воздух со кој се дополнува Конвенцијата на ОН против транснационалниот организиран криминал („Службен весник на Република Македонија“ бр. 70 од 08.10.2004 година).
- Камбовски, В. (2011). Коментар на Кривичниот законик на Република Македонија: интегрален текст. Скопје.
- Камбовски, В. (2006). Казнено право – општ дел. Скопје.

- Кошевалиска, О. и Максимова, Е. (2018). Организиран криминал и корупција (скрипта). Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.
- Националната стратегија за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција 2017-2020. Национална комисија за борба против трговијата со луѓе и илегална миграција.
- Марјановиќ, Ѓ. и Каневчев, М. (2016). Македонско кривично право: општ дел - осмо изменето и дополнето издание. Скопје.
- Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 37 од 29 јули 1996 година).
- Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7 /08 , 139/08 , 114/09, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 28/14, 14/14, 27/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15, 248/18.) Одлуки на Уставниот суд на Република Македонија: У. бр. 220/2000 објавена во „Службен весник на Република Македонија“ број 48/01, У. бр. 210/2001 објавена во „Службен весник на Република Македонија“ број 16/02 година, У. бр. 206/2003 објавена во „Службен весник на Република Македонија“ број 40/04, У. бр. 228/2005 објавена во „Службен весник на Република Македонија“.
- „Службен весник на Република Македонија“ броеви: 4 од 25.01.2002 година, 19 од 30.03.2004 година, 7 од 15.01.2008 година, 114 од 14.09.2009 година, 19 од 30.03.2004 година, 135 од 03.10.2011 година, 27 од 05.02.2014 година, 226 од 25.12.2015 година и 248 од 31.12.2018 година.
- Факултативен протокол кон Конвенцијата за правата на детето кој се однесува на продажба на деца, детска проституција и детска порнографија.

Извори од интернет:

- Македонија бележи зголемен процент на трговија со луѓе. <https://sitel.com.mk/makedonija-belezhi-zgolemen-procent-na-trgovija-so-lugie> . [пристапено на: 12 мај, 2019 година].
- Македонија мора да има построги казни против трговците со луѓе. <https://www.slobodnaevropa.mk/a/29327283.html> [пристапено на: 12 мај, 2019 година].
- Национална комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција. <http://nacionalnakomisija.gov.mk/mk/%D0%B7%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D1%81/>. [пристапено на: 13 мај, 2019 година].
- Стојановски: Феноменот на трговија со луѓе бележи надолна линија, но има и осцилации <http://inpress.com.mk/?p=15916> . [пристапено на: 13 мај, 2019 година].
- Трговија со луѓе & криумчарење мигранти – Упатства за меѓународна соработка. <https://www.unodc.org/documents/southeasterneurope/Guidelines-Macedonian.pdf> . [пристапено на: 12 мај, 2019 година].
- Trafficking in Persons Report – 2018 . <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/01/282798.pdf> . [пристапено на: 12 мај, 2019 година].
- Human Trafficking. <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/what-is-human-trafficking.html> . [пристапено на: 13 мај, 2019 година].

